

Студентски књижевни лист

ВЕСНА

Београд

јун 2016.

НАШ МАЛИ ПРОСТОР СЛОБОДЕ – 11. БРОЈ

ВЕСНЕ

После извесног времена, јунски број је коначно ту. Успоравања испитних рокова очигледно нису била довољно ефикасна; *Весна* излази већ једанаести пут. С поносом можемо рећи да је за овај број пристигло убедљиво највише радова из свих области, посебно поезије, која је умногоме обележила ово издање.

Свакако ће читаоцима бити приметан извештај извесног корак у односу на претходне бројеве; осим већег броја радова, сама редакција је измењена а самим тим и структура листа. Постепене промене су неминовне, али уз свест о континуитету листа и пређашњим добрим решењима. Такође, надамо се да ће, у некој будућој редакцији, *Весна* пронаћи неке сасвим нове и за сад нама недоступне путеве. Проналажење новог израза, осим што освежава сам лист, чини га изнова актуелним, али повезује га и са свим претходним бројевима. За *Весну* можемо рећи да је већ постала део самоорганизоване студентске традиције – простор слободе који је изнова у новим (само)проналажењима.

Шта је основни циљ *Весне*? Прикупљање савремене студентске књижевне продукције; кроз различите видове стваралаштва приказати изузетно разнолику стваралачку сцену свих заинтересованих младих аутора. Посебност овог листа је што је уреднички тим управо из редова тих истих аутора, дакле, студенти сами бирају студентске радове. Ова донекле и природна веза, међутим, са собом повлачи значајну дозу одговорности. То нас обавезује да и овај пут напоменемо да је сваки одабир строго субјективан, али да се уредништво труди да на што целовитији и релевантнији начин сагледа пристигли конкурс, бирајући најрепрезентативније радове.

Верујемо и да је још једна добробит од овакве иницијативе показивање различитости, међусобно умрежавање аутора, стварање свима преко потребног интелектуалног игралишта.

Једино што нам је било битно је да радови буду квалитетни и актуелни, а свакој различитости се радујемо – у овом броју ћемо, тако, имати интервју са Драганом Лакићевићем, путописе из Вијетнама, лексикон арапских имена у српском фолклору, есеј о Рембоу и хаику поезији и још много тога. Где другде можете наћи овакав склоп?

Ми смо овом мешавином задовољни, надамо се да ћете бити и ви.

Са жељом да се што више аутора прикључи, на располагању је наш редакцијски мејл, истакнут и на сајту факултета. Радо ћемо вам одговорити на све сугестије, коментаре, недоумице, предлоге, јер сваки часопис управо живи од својих читалаца, односно, аутора.

И за крај, с обзиром на потпуно самоорганизовани и волонтерски карактер листа имајте разумевања за све могуће грешке. У борби против

грешака као и природне разбарушености већине пристиглих радова, посебно се истакао наш нови лекторски тим – Сергеј Аврамов, Наталија Јевтовић и Исидора Драговић. Њихова посвећеност не сме проћи незапажено.

А аутори нека проговоре из својих сопствених дела. Срећом, имају шта да кажу. И те како.

Урош Ђурковић

Поезија:

ГЕТСИМАНСКИ МОТИВ

„[...] казао сам вам да сам ја; ако, дакле, мене тражите, пустите ове нека иду; да се испуни реч коју је рекао: нисам упропастио ни једнога од оних које си ми дао.

А Симон Петар је имао мач, потеже га и удари првосвештениковог слугу, те му одсече десно ухо; а служи беше име Малх.“

(Јеванђеље по Јовану)

Капљу тонови свеже наштимане лауте, а с неба боје презрелог дуда
месец искашљава паучинасто белило. Капљу трзаји
предугих ноктију маестра
и ухо их чује сасвим сликовито.

Онда мирише зрак, сав препук'о у прозирној растегљивости,
љубичаст; мирише на дрхтај распеваних тела,
на први залогај крушке после оглоданог козјег ребра,
на свима познату ускомешаност свадбе.

И на девојачку дарежљивост мирише зрак, а ухо га,
слатког, чује.

Међутим – позив на покрет. Три свадбара опасују нож
и пендрек. А ухо, као цвет, под шлемом вири на једном од њих.
Малхом га зову.

Свадба нека се ори даље, све онако исто, као што је ухо чуло,
онако сликовито и свеже, и бело, и слатко и модро:
као лаута, као месец, као дуд, као девојачка дарежљивост.
Капетан каже да се ваља пети ка Гетсиманској башти.

Та стрма падина, склиска као змијски свлак, ноћас не шкрипи,
већ уздише под сандалама. Шкругтаво се тресу металне кошуље
и оштрице звонко лупају о бутине – то патрола убрзава корак.

Близу Гетсиманске баште, не реметећи тишину

(капетан је наредио да се оружје утиша)

сребрни хици месеца мазе биљке, па све преду од милине
маслине, смокве и шљиве; и шимшир и жбуње дивље.

Једино што ухо не може чути:

стешњеност Јешуе из Назарета са земљом, док шапће молитве
лежећи као Витрувијански човек, а крвава му зној

с лица шкропи траве,

па као да исти цилик се отима и жица лауте опет бруји.

А апостол први хрче, а апостол други шкргуће зубима у сну.
Анђео теши немуштом песмом – као и сваки анђео што зна.

Јешуа је нескрхан.

Он мумла о кондиру који могао би га заобићи,
али већ решен очекује сунце што ће га љубећи
пећи на Костурници.

(Ако ухо Малхово ништа од овога не чује, како се може
у целости замислити бдење Назарећанина Јешуе?)

Хапшење, уз метеж, уз хебрејско-арамејску клетву,
грч у грлу, уз римску псовку – тако одувек кука господар
над голуждравим бунтом потлаченог –
и хапшење у неумољиво, морзеовско куцање Писма.

Неке се мушице роје у магличастој пари тла,
а не траје оно отужно јудејско поподне и поноћ одавно се
савила под нередом људско-божије свађе.
Ухо под Малховим шлемом, наједном,
чује властитог сечења фијук. (А Петар од Равија добија укор.)
Спознаје детаље, тај презрели лотосов лист што крвав
отпао је у жбуње:

тако завршава невино човеково славље у цветни април,
кад чак и мувама зунзарама дозвољено је да се радују
остацима пасхалне гозбе.

Тако завршава милозвучна наивност,
заувек заузdana бубњевима смрти, бубњевима спасења.
Исцељено Малхово ухо, последњи тестамент Јешуиног чуда,
проводи, сада, нови ораторијум:
за памћење, за покору и васкрсење задуженог човека.
Тако заборавља се дарежљивост девојака које блуде
у свадбарској ноћи, а кад сване прозирно и млечно јутро
не брину га утризима греха, ни пољупцима окајања.

Милан Вурдеља

ХОДОЧАШЋЕ

Моји су путеви чисти,
Много чистији него што су ти руке у фонтани.
Моји ме путеви разарају нежно,
И нежно им ходим и нежно се трудим да их цртам
На твоје лице.

Моји су путеви извор из ког ћеш поћи
Сама, сама. Сама и света.
(Света, света)
Као обзор првих путева и првих речи.

Па ко ти мислиш да си,
За кога се узимаш ако ти је дато светло,
Ко ти мислиш да можеш бити,
Кад си тек један трн.
Први си и сам.

Моји су путеви чисти, али твоји су леви
И развукоше ми утробу и уцрташе се далеко.
А сад ми реци како ти није познато,
Сад ми реци где су те чувене патње,
Да наберем нешто воћа.

Ко ти мислиш да си и да наводиш
На тако лепе путоказе.

Моји су ексери старији од тебе.
Они не стоје на раскршћу, нити имају недоумица,
Они дотакну само јунаке.
Они су слепи глуви и грозан сан.
(Ударају само на јунаке, чик нека те прободу.)

Твоји су бели у рукавицама.
Твоји се жале.
Али ја ту крв нисам морао прати.

Зар ниси био црв, и какав би уопште и био,
Волео бих да сам црв и да походим крстове
И то какве.
Да први уђем тамо где ни мајку ниси увео.

Ко си ти, човече, и за шта ме узимаш,
Црв сигурно нисам, иначе бих те надмудривао.

Моји су путеви чисти и много их волим.
Али, твоји су бразде по звездама и угодно их је пратити.
И рекло би се, доста је то једноме идиоту.

Моји су путеви одвећ прелепи ако си слеп.
Али ти не би да будем слеп и веома си ужасан.
Ти не би да ја прегледам звезде неокрњене и тамне.
Силујеш светло, човече, разбацујеш ми утробу.
И откуд знаш да је умеш скупљати?

Згасне ли светло,
И три
И тринаест
И тридесет лица
Саплитаће се
У непобедивим круговима.
За вас нису сијали.

Речити зидови мене су осудили,
Високе муње, и тишина у луговима.

И знао си, сви судимо, сви осуђени.
Ипак си нам пошао.
Умели су грозни снови,
Зашто си дошао?

И месечина цери се смарагдно.
Зар ти то није довољно?
Мој је пут чистији од твога и не иште светло,
Мој се пут види у гробу
И дивна је звезда, тиха, ненаметљива.

И сија луна, проспи је негде,
Добићеш песак каквим ћеш се поносити.
Зар заиста ниси видео снег у Канаану?
Машташ зато, и дрхти луна, дозови је
Луна, луна, и распори је, пуну
Луну кошмарних ексера.

Мртва, смешно је рећи. Смрт је смешна кад тако погледаш.

Смејао сам се на гробљу, и смејао сам се себи и диван ми
Приредише погреб. (И превоз ми платише!)

И смејао сам се теби, а како да не будем весео,
Ти си позвао на сумњу и заиста ми је жао што је тако испало,
И стежу те рукавице, и врага
Са белим ексерима.
Па ти би да будеш краљ.

Моји су путеви чисти, довољно толико
Да разазнају земљу и на њој ће стати
Путују ли у небеса.
Моји су путеви такви,
Неће ти приповедати како је било
Натраг.
Нити ћеш натраг ходити.

Умножи луну, и свуци је као да је цена.
Када си па ушао у бордел мишљу тридесет је довољно, око сјаја се крше.
Тридесет ћу делити и јешће данима откако са мном сврше.

Један си, сам, и мучен,
Распет, а премда учен.
Први си и стран.

Приповедај, дакле,
Где је тих тридесет, колико теже.
Свуци тридесет луна, али луна, она није
Незасита светлост Лидије.
Таква је могла тринаест прибавити
Пољубаца.

А тек Вавилон, морао си га рушити.
Под другим крвницима своју стену си саздао.

Како можеш ходити мојом стазом,
Кривити је док не попуца и зар те боле толико
Медени и прелепи, посејани ексери по њој.

Зар немаш паметнија посла него ово да чистиш
И како то, побогу, мислиш,
Тридесет је довољно?

Моји су путеви чисти, и нека су ти досадни.
Они нису написани, али није ни важно.
Колико смо осуда писали, и колико тек нам је писати,
Али ти немаш ништа с тим, овде си то и затекао.
И шта си нам уопште донео кад си сишао одозго.

Зар глини ватру још једном?
Зар први Прометеј није
Начинио земљу прилично
Бедном.

Зар ватру која тек пробрано гребе
И твој суд испуњава поштапајући се
Цезарима обученим у тебе.
(Премда твоју главобољу нико не може обући.)

Твоји су путеви укочени и мрзну у правом углу.
Деле и секу, оштро за понос.
Хоризонт је смртан, а вертикално тежи руглу.
Некако сам блажен кад прођем,
И слушнем тридесет је мени довољно да се обучем.
За храну претекне.
(О мудраци, о аскете,
Зар ни Египат, ни Вавилон вам нису довољно речити)
Забавни су путеви твоји, а гужва је несносна, мада се дише
И мирише
На сребро посуто месечином.

Раскрснице су посебан ужитак.
Тамо крикнеш: лицемери, лицемери,
Синови Сатане (а он је тако безвредна, горда
бразда и горка на твојем успону.)
Раскрснице су посебан ужитак,
Мало, мало, па нађеш свитак,
И прочиташ тридесет и један.
Или два и три, и још колико само
Крилатица које чезнем да чујем,
Што ми нису додељене,
Својом бакљом да их кујем.
Али то није на твојим плећима,
Далекима од мене додељено је ковање
И већима.
(Камо среће да си попут њих био бунован судија.)

И када витлају тобом,
Није ли ти некад мука.
Мене, рецимо, успешно нервира
Бука.

Моји се путеви некад ту пресеку
И заслужим понеки одмор
И повуче уздах натраг,
И помислим, јесам ли збиља држао свет.
Али бар знам,
Несумњиво сам вечан, па макар падао силно
И правоугло.

Моји су путеви од меда
И зато се дадох прикуцати овде крај тебе.
Ако већ умиреш жедан,
Не мораш трнути од досаде.
А ни мени није лоше,
И твоју воду попијем.

Данило Савић

❧ ПРСТИ КОЈИ НИЧУ ❧

Сасекоше ме кад бејах близу куће
а ни знао нисам број напрслина
мојих у недрима
нити да дисах врелим дахом чауре
лептира у мојим ребрима.

Небу се откиде
извијено, бледо пруже,
земљи се даде
крвоток корења и пањ
и златни пресек пања у чвор.

Крик моје браће сатера утве у море
лелечу горе узалуд
под глувим небом
ветром браздане,
а не знају да бесмртан ја сам.
Оста ми лептир на образу сам.

Пренух се прекјуче Зорњачом заклоњен
у оку ми расута гнезда безродних птица
на десном рамену опет ми кућа никла
сипи крвави прах и жедну земљу залива
боком ми бриде према свитању
прсти који ничу.

Александра Батинић

❧ ПРИЛАГОЂЕНОСТ ❧

Човек је одлучио да му је потребно ново одело.
Требало га је прилагодити стасу.
Сашити да буде потаман.
Да паше.
Можда на туфне.
Или усправне штрафте.
Чак прошарано пупољцима.
Или само једнобојно?
Да буде лепо када га људи погледају.
Да се смеше.
И наставе да гледају.

Пронашао је једно.
Сасвим складно.
А онда су рукави почели да се тегле.
Човек их је стално вукао ка длановима.
Да се заштити од хладноће.
И оковратник је померао.
И руб више није био исти.
Али, зима га није дотакла.

Уцртао је и загонетна удубљења на лактовима.
Тканина је савршено изваљала њихове контуре.
На коленима су настали избледели брегови.
Али, и даље му је одговарало.

Оделу није сметало.
Допадао му се његов измењени облик.
Изгледало је боље.
Искреније.
Присније.
Човек је тако утиснуо део себе у комад тканине.

Свој мирис је сашио на крагни.
Дах - на оковратнику који је прислањао уснама.
Додир на рукавима.
И ногавицама.
Утиснуо је и збуњеност.
Преправио шавове у увиђавност.
А на преклопу исписао осећања.

И тако је добио сасвим ново одело.
Прилагођено себи.
Измењено, али без намерног прекројавања.

И у почетку, оно му је сасвим пристајало.
Али, сада није било до изгледа.
Већ до значења.

То одело више никоме није могло бити прилагођено.
Само њему.
У почетку је могло бар седам особа да га обуче!
Или навуче.
Некако.
А сада, време га је преобликовало.
Заједно са човеком.
И осудило да вечно.
Само вечно.
Њега носи.

А, знате да вечност може бити и до сутра.
Или прекосутра.
Можда се завршила јуче.
Ако јесте, онда је то био последњи дан човека
у његовом, сасвим присталом, оделу.
Кројеног по замисли.
Прекројеног по емоцијама.

Сара Арва

ЦВЕЋЕ

Мртва је слобода, изгубљена нада
Сручили се снови у понор ко кише.
Беспућима нашим помрачење влада.
Мисао о срећи у нама издише.

И сутрашњи дани умрли су с нама,
Невиђена јутра посташе сутони.
Неказане речи стоје на уснама
Немога гласника, којег оркан гони.

Изникли на гробу пролећни весници,
Крај опалог лишћа од јесени прошле.
Починули крај њих уклети песници,
А њихове слутње несрећне нам дошле.

Милан Анђелковић

☞ МАГЛА ☞

Јутро је,
и заклињем се на ћутање до 10 сати,
или бар док не стигнем аутобусом до Београда.
6:30 је,
опрао сам косу,
што је мој јутарњи ритуал и задовољство,
појео сам добар сендвич,
са крем сиром и шунком,
магла излази из шоље кафе,
и прекрива зграде и ливаде насеља.
Изашао сам и лагано пешачим до станице,
и просто не могу да разумем,
некога ко може у овим часовима да се дере,
или прича или жури негде.
Ови часови створени су за лагани ход,
и размишљање,
за веселу музику,
и сендвич, кафу и цигару.

Чим стигнем на станицу згаде ми се сиве фаце,
и њихов кармин и шминка,
мисле да могу да им обоје лица
или тупи погледи,
погледи у сат,
та журба.
Реметим то цупкањем ноге,
и цигаром из које излази магла,
и завлачи се овим љигавцима под кожу.
Аутобус стиже.
И још једна ствар,
коју не могу да схватим:
зашто више не изгоре ови млади људи,
који су пуни ентузијазма због свог факултета,
и само стварају гужву у аутобусу,
а разочараће се,
и неће издржати ни зиму.
Заузму место да би буљили у телефон,
или непотребно чаврљали,
а ја бих желео да седнем, читам књигу и ћутим,
и ја ћу наставити са својим школовањем,

и животом јер имам план.

Нема проблема,
стојим,
и опет ћу читати књигу,
неће ме спречити смрад у аутобусу,
ни гужва,
ни капи зноја које ми се сливају низ кичму,
ни дебела контролорка која ме прикује док пролази,
за туђе седиште,
а увек је ту нека девојка,
којој се насмејем и извиним,
а она на то зевне или ме оњуши,
и каже да лепо миришем,
што је чудно у овом аутобусу,
- опет читаш Буковс...-
- ућути, нисам расположен за причу. - прекидам досадног клинца,
пре него што ми упропасти јутро.

Сунце ме голица по очима и бради иза магле,
аутобус из ње излази и ја се смешкам,
док дрмам куковима уз Џејмса Брауна,
а остали се саблажњавају и праве киселе фаце,
са тим шминкама и сивилом,
а видео сам јуче повраћку на станици,
која има више боје него они,
док улазим у Сунце,
али не и они.
Не и они.

Стефан Станојевић

☞ ЧОЕКООПИЈЕН ☞

Чоекоопијен сам ја чоекоопијен
Безобзиром црног живота горко бијен
Бијен и млаћен и оћеран тамо
Ће чоек се пита
Шта је то чоек

Чоекоопијен сам ја чоекоопијен
Без обзира на све чоекоопијен
Ће год да ходим ќе год да се врнем
Чешем ја главу и питам
Шта је то чоек

Истина буди ја чух те речи
Од брадоње неког високог ко брег
Ал неће ли бити да оне у мени
Чуче одувек и носе у лет

Чоекоопијен сам ја чоекоопијен
Чоекоопијен до бола сам ја
Да сузе ми цуре ко киша што лије
Без обзира на све чоекоопијен

Беше један што није чоек
Ал није био нечовек
Беше му лако што није чоек
Па онда зажали што није чоек
Па пита свог оца што није чоек
Отац му рече буди чоек
И он би чоек
Роди се од чоека
Па одрасте ко чоек
Коначно страда ко чоек
И постаде чоек
Откривши људма ко је то чоек
Није лако бити чоек беседи он
Да је лако не би чоек био чоек
Но биљка
Пљунуше га за то
Пљунуше и оне што га слушају
Па и оне што би хтели да га слушају

Оне чоекоопијене ко што сам ја

Чоекоопијен сам ја чоекоопијен
Уздуж и попречно чоекоопијен
Иако ме бију ја нисам убијен
Без обзира на све чоекоопијен

Чоекоопијен сам ја нисам добијен
Ја налазим снаге да сневам и ријем
Да вечито питам и вечито пијем
С извора тајни –
Чоекоопијен

Чоекоопијен и никад добијен
Ја вечито хоћу да знам –
Ко сам то ја?

Милан Иваниш

Путописи:

АУТОЕТНОГРАФИЈА ИЛИТИ КАКО СУ НАС ТРИ САЈГОНСКЕ НОЋИ ПРЕТВОРИЛЕ У ЉУБИТЕЉЕ ВОЖЊЕ МОТОЦИКАЛА ПО КИШИ

БЕТМЕН, МАНДРАК, ФАНТОМ

После дванаесточасовне коме, последице џет-лега, пробудиле смо се у стану Јелениног оца. Стан је био модерно опремљен, на столу нас је чекала пица из америчког ресторана, а на ТВ-у је био укључен канал Хистори и нека њихова стандардна ненаучна популарна емисија. Све је изгледало као да сам у стану неког свог пријатеља у Европи; једина ствар која се разликовала била је посуда пуна чудног белог воћа са црним тачкицама. Појеле смо мало мистериозног воћа и одлучиле да се саме, по ноћи, први пут прошетамо улицама нашег новог кварта. У улазу зграде, која је раније била хотел и спа центар и у којој, иначе, живе само странци, налазио се мини олтар златне боје са представом дебелог, срећног Буда, изнад кога се вијорио дим миришљавих штапића. Улица поред наше зграде била је затворена због сахране члана породице из једне од кућа, која је по вијетнамској традицији пре изгледала као седмодневна прослава пуна радосне песме уз светлост свећа. Покушала сам да завири у улицу и боље послушнем песму, али ме је Јелена одвукла. Након што смо се измигољиле из празњикавих, уских и кривудавих уличица, наишле смо на широки булевар. Толику хаотичност саобраћаја никада нисам доживела. Хиљаде скутера пролетело је поред мене у секунди. Због превелике гужве и застоја, мотористи су се пели на тротоаре, улетали и претицали једне друге. Нигде путничког аутомобила, само такси возила. Сви су возили само скутере! Преда мном је био један сасвим нови, разноврсни свет – од девојака у штиклама до читаве четворочлане породице која се вози на једном малом мотоциклу. Пошто нисмо успеле да се носимо са лудилом великог булевара, скренуле смо у мању улицу. Иако мања, није била много мирнија нити сигурнија, јер поред великог броја моториста на улици, уски тротоари су били пуни столова и столица за којима су људи вечеравали. Звукови мотора, металних кашика које лупају о тањире и свађа продаваца мешали су се са мирисима бензина и нама егзотичних јела. Док смо покушавале да балансирамо између улице пуне лудих моториста и тротоара на коме је на сваких пет метара стајао низак сто са породицама које обедују, мозак нам је додатно мутила мешавина јаким неонских светала и црвене боје пропагандних социјалистичких постера украшених петокраким звездама, срповима и чекићима, са представама срећних радника у фабрикама. Навала чулних утисака пробудила је у нама осећај анксиозности, који нас је натерао да се склонимо у једну од радњи. Смириле смо се и кренуле да разгледамо производе, али за већину нисмо могле ни претпоставити шта представљају.

Пошто продавац, због непознавања енглеског језика, није могао ништа да нам објасни, насумично смо одабрале неколико производа који су нам изгледали забавно. У моменту када смо изашле из продавнице изненадио нас је јак монсонски пљусак. Кренуле смо истим путем назад ка кући. Скренувши у исти булевар којим смо се кретале сат времена раније, доживеле смо још већи културни шок. Булеваром су јурили мотористи-фантоми. Тамним, широким булеваром обасјаним бојом црвеног неонског светла, стотине моториста јурило је по пљуску, на лицима су им се виделе само очи, а са њихових тела су се вијорили црни плаштови. Због учесталости јаких пљускова, људи у Вијетнаму носе кабанице које су често црне боје, док због великог степена смога у ваздуху лице покривају хируршким маскама. Иако је оваква слика уобичајена за грађане Сајгона, осећала сам се као да сам део филма о терористичкој мотоциклистичкој банди. На крају булевара, близу скретања у нашу улицу, осетила сам јак бол. Било ми је потребно неколико тренутака да схватим да три метра испред мене по тротоару клизи оборен скутер на коме се налази један од фантома-мотоциклиста и да ја клизим по истом плочнику једнаком брзином за њим. Покушавши да ми украде торбу са рамена, мотоциклиста је успео да ме обори, а затим и ја њега. Клизили смо по тротоару неколико секунди док се нисмо зауставили. Устала сам и зграбила своју торбу, а фантом је већ испарио у пљуску сајгонске ноћи. Нико око нас није ни приметио ово, нама чудно, дешавање и булевар је наставио да свира своју хармонију. Покупила сам своје јапанке, које су биле раштркане на десет метара од мене и наставила темпом покислог пса до оближњег кафића да проверим да ли су ми све кости на броју. Наручиле смо вијетнамску кафу, истовремено најгорчу и најслађу кафу коју сам икад пила и покушале да саберемо утиске најчудније вечери наших живота.

„КАВАИ ДЕВОЈКЕ“ ПРОТИВ „МАТОРИХ ЕВРОПЉАНКИ“

Селе смо у Мекдоналдс да је сачекамо. Не знамо како тачно изгледа нити како се зове јер не умемо да прочитамо њено име. Дуго је није било. Већ смо постајале сумњичаве у позитиван исход упознавања људи преко интернета. Ан је наводно девојка из краја и наводно воли да упознаје странце и показује им свој град и начин живота. Напокон је нека девојчица пришла нашем столу. То је била она. Међутим, иако је изгледала доста млађе, била је наша вршњакиња. Села је за наш сто и почела бојажљиво да прича. Ускоро су пристигле три њене другарице, студенткиње. Изгледале су као дванаестогодишње девојчице. Биле су необично стидљиве и лоше су говориле енглески. У паузама од гледања у свој телефон веома тихо би нам поставиле неко питање о нашим животима. После попијеног милкшејка, девојке су се опустиле у разговору. Говориле су нам да смо лепе и да треба да будемо срећне што немамо косе очи и широке носеве. Наша кожа им се ипак није свиђала и није им било јасно зашто бисмо желеле да будемо тамнопутије и осунчаније него што јесмо. Рекле су нам да оне само ноћу носе шортсеве, а преко дана искључиво фармерке и мајице дугих рукава,

чак и по највећој врућини, како би остале што светлије пути. Говориле су нам како у Вијетнаму све желе да изгледају као девојке са Запада, како плаћају скупе хируршке интервенције не би ли преобликовале очи тако да личе на наше. Нису могле да разумеју зашто покушавамо да изгледамо старије него што јесмо. Рекле су нам да смо лепе и zgodне, а да оне то нису јер су оне напросто слатке и не желе да буду „маторе Европљанке“. Били су ми јасни различити парадоксални културни утицаји на идеале лепоте који су се истовремено мешали и пркосили у њиховим главама. Дивиле су се западњачким женама и желеле су њихове контуре лица, али су их истовремено сматрале маторкама отресилог карактера. Покушавале су, дакле, да изгледају као слатке, невине девојчице, у складу са својом патријархалном традицијом, али су истовремено биле под изузетно јаким утицајем корејске и јапанске популарне културе. Ипак, њихова схватања навела су ме да размислим о концепту старости у европском друштву и да се запитам како изгледам и да ли покушавам да изгледам старије. У наставку приче са њима схватила сам да је визуелни доживљај нечије старости крајње културно релативан. Завршивши разговор у Мекдоналдсу, одлучиле смо да дозволимо девојкама да нас упознају са ноћним животом града. Монсунски пљусак поново је потопио град и у недостаку јавног превоза, на Јеленину велику жалост, одлучиле смо да пређемо у други део града моторима. После четврт сата наговарања Јелене да седне на мотор, успеле смо да изађемо из Мекдоналдса. Добиле смо по једну Хелоу Кити кацигу, обмотале се кабаницама и сале на скутер. Малена Вијетнамка возила ме је на мотору по пљуску еуфорично вриштећи, претичући друге мотористе, док сам ја седела иза ње изгледајући као „kawaii фантом“ или „разуздана Европљанка прерушена у Вијетнамку“. Некако смо преживеле вожњу и стигле у кафић у који оне воле да излазе и пију свој вољени bubble tea. Мени одвратно, њима је то пиће битно не толико због укуса, колико због слатког паковања у коме се налазе гумени балончићи. Рекле су нам да је веома популарно. Трендови су веома битни у њиховој омладинској култури и увек се труде да их прате и не заостају за својим вршњацима. Испричавши нам то, извадиле су своје телефоне и натерале нас да се сликамо у безброј групних селфија показујући два прста, неизоставни део сваке фотографије тог типа. Одмах су их поставиле на Фејсбук, бројећи лајкове које су добиле у истом тренутку. Рекле су нам да морамо да вечерамо и да нас воде да једемо уличну храну. Очекивале смо киоске брзе хране попут оних у Србији, али убрзо смо схватиле да ћемо и ми овог пута бити те које обедују насред тротоара. Припрема хране нам је изгледала веома нехигијенски, али брзо смо биле намамљене богатим мирисима. Фузија слатког, сланог и љутог топила нам се у устима направивши неодољиву мешавину, чије састојке нисмо могле да разазнамо. Недуго затим маказама смо секле пицу од пиринчаног папира. После јела одведе су нас у део града за странце; улицу пуну барова и малих клубова. Стриптизете, просјаци, трансвестити и много Аустралијанаца хаотично су се кретали с једног на други крај ове улице. Ушли смо у клуб који се у преводу зове „Длака једног пса“. Играле смо целу ноћ уз летње хитове, док је

мала Вијетнамка Ан обазриво посматрала остале људе у клубу, разазнајући ко је потенцијално опасан, што нам је значајно помогло у свеопштој гунгули.

ПЛАВЕ НОЋИ У САТЕНУ И МЛЕКО ОД КОКОСА

Последње вече које ћемо провести у Вијетнаму изазвало је у мени осећај снажне нелагодности. Знале смо да ћемо се наћи са Ан, њеним пријатељицама, једним дечком из Венеције и једним из Париза. Седеле смо у таксију и док смо поново пролазиле кроз булевар у коме сам замало била опљачкана, кроз главу су ми пролазила присећања различитих, неповезаних утисака и тренутака са овог путовања. Сетила сам се свог првог сусрета са сајгонским саобраћајем, Јелениног страха од мотоцикала и њену изразиту мржњу према морским плодовима, а затим и ноћи када се иста та Јелена возила на мотору седећи између Етијана, дечка из Париза и Марка, дечка из Венеције, тркајући се са мном и Ан, која је мене возила. Сетила сам се и Јелене која сласно једе крабино месо поред плаже Кинеског мора. Прошли смо поред пагоде у којој смо једном запалиле миришљави штацић и поставиле га на велики Будин олтар. Сетила сам се свог утиска заслепљености кичем и сјајем позлаћених предмета при првом уласку у будистичку пагоду, као и свог изненађења када сам схватила да у Вијетнаму не постоји класични махајана будизам, већ једна синкретична творевина, мешавина различитих утицаја у коју спадају и таоизам, кинеска филозофија и, пре свега, вијетнамска народна религија. У истој пагоди наишла сам на десет различитих представа Буда, Конфучија и хиљаде фигура ликова из вијетнамске митологије. У том таксију сам проживела и епифанијски моменат када сам схватила кич и почела да поштујем његове чари. Нашле смо се са Ан и селе да једемо, наравно, на тротоар. Сетила сам се свог првог вијетнамског јела из авиона и размишљања о вијетнамској дијаспори у Француској и тога како француски звучи са вијетнамским акцентом. Ан је инсистирала да идемо у клуб да плешемо. После неког времена морала сам да кренем ка кући како бих се спаковала за ранојутарњи лет. Ан ме је држала чврсто и наговарала ме је да останем. Почела је да се љути што желим да идем. Најзад ме је пустила да кренем, гурнула ми је папирић у руку и рекла да прочитам кад стигнем кући. Села сам у такси и рекла возачу адресу. Први пут за три недеље, одмах је разумео. Поново смо пролазили истим булеваром, са билборда су ми се осмехивали радници на пропагандним социјалистичким постерима. Сетила сам се својих замишљања државе са социјалистичким уређењем. Затим сам се сетила и једног дечка који ми је рекао да, ако желим да видим како комунизам изгледа, отпутујем у Северну Кореју. Рекао је како Вијетнам није много далеко од Америке по питању либерализације тржишта и приватизације. Стигла сам кући. Спаковала сам у кофер вијетнамски чај и миришљаве штациће и села у дневну собу да једем кајгану спремљену на кокосовом уљу и гледам Хистори. Сутра одлазим за Београд.

Анђела Достанић

❧ LỊCH SỬ THỜI GIAN CỦA MỘT CHUYẾN ĐI¹ ❧

Чим смо искорачиле из зграде аеродрома, остала сам без даха. Не зато што ме је лепота окружења у којем сам се обрела оборила с ногу, већ зато што заиста не може да се дише. С обзиром на то да долазим из источне Европе, велика влажност није нешто на шта сам навикла, тако да је седамдесет посто влажности, која влада у вијетнамском ваздуху у току кишне сезоне, било поприлично велики шок за наша два пара источноевропских плућа. Када смо се навикле на отежаност дисања, виделе смо да нас мој отац већ чека. Ушли смо у такси, где је Анђели и мени одмах постало јасно да ћемо имати проблема у комуникацији са људима. Нико не говори енглески. Тата је покушавао да објасни возачу где треба да идемо комбинацијом енглеског, вијетнамског и пантомиме, на шта се возач само осмехнуо и климнуо главом. Како смо касније успеле да схватимо, то је њихов универзалан знак за „уопште не разумем шта ми причаш“.

За разлику од нашег и још неколико аеродрома на којима сам била, сајгонски аеродром се не налази усред недођије, већ на десетак минута од центра града, а татин апартман је негде између. Када смо стигле у стан и распаковале се, било је потребно изаћи и разгледати, упијати и истраживати. Изашле смо да се прошетамо пешке, што је тамо изразито чудно, пошто сви возе скутере. Кад кажем сви, мислим да од десет милиона људи који живе у граду, више од половине вози скутере. То може бити проблематично с обзиром на то да се Вијетнам, као неразвијена земља која се још увек опоравља од сурових последица своје историје, не може похвалити довољно развијеним саобраћајем. А кад кажем не нарочито развијен, мислим на то да су пешачки прелази, семафори и свако друго саобраћајно правило у потпуности непостојећи појмови. Шетња по Сајгону се углавном састоји од (у зависности од ваших могућности, наравно) мање или више успешних избегавања преране смрти на улицама овог изузетно динамичног града. Немојте бити наивни и помислити да ће возачи стати, само зато што ви желите да пређете улицу. Њима много више одговара да пређу преко вас или кроз вас, ако је то могуће. Стога је сваки дан на улици био нека врста борбе за живот. Било да треба да бежите од скутера или да их обилазите на тротоару, концепт опуштајуће шетње овде не постоји. Подне ми је било омиљени део дана у Вијетнаму. Тачно у два сата сви трговци, продавци у продавницама и справљачи брзе хране на уличним тезгама праве паузу од посла, паркирају своје скутере (обично дуж целог тротоара), износе пластичне хоклице на плочник испред свог радног места и, у групама од по троје-четворо, уживају у ручку. После ручка, обичај је да се сви изују, попну на свој скутер и одспавају мало, не обазирјући се на вреву и буку града око себе. Вијетнам прати репутација да, осим што имају

¹ Нехронолошка повест једног путовања

изванредну кухињу од морских плодова, имају и најбољу уличну и брзу храну и, ако је веровати једном кухињском аматеру, потврђујем ту информацију као тачну. Вијетнамска пица, како је они зову, прави се на пиринчаном папиру, који, када се испече, може маказама да се пресече (што они и раде). На њега онда стављају разне додатке попут кобасица, шунки, љутих сосева и многих других ствари које не удем ни да именујем.

Вече је доба дана кад се шаренило Сајгона најбоље види. Иако њихова практична архитектура није нешто што нарочито доприноси лепоти окружења (са неколико примерака изванредних зграда, грађених у модернистичком стилу, које представљају изузетак), ипак јесте освежавајућа промена. Са својим ниским, уским и дубоким грађевинама, Сајгон има веома специфичан шарм, коме је тешко одолети. Кад падне ноћ неонски знаци, којих је препуна свака улица у граду, сјаје тако да ће вам, ако се попнете на врх неке високе зграде, цео град изгледати као да трепери хиљадама свитаца различитих боја.

Претпоследњи дан боравка у Сајгону одлучиле смо да посветимо обиласку историјских Ку-Ћи (Củ-Chi) тунела, који су, наравно, прилагођени њиховој ситној грађи, па сам прескочила прво силажење у тунел, из жеље да не останем заувек заглављена у земљаној рупи усред вијетнамске шуме. Тунели су саграђени за време Вијетнамског рата као склоништа, у којима је својевремено живело и до триста хиљада људи. Налазе се на три нивоа под земљом, са просторијама за спавање и кување, док су на површини постављане разне замке за непријатеља, попут лажне земље испод које се налазе кóци, и до метар дугачки. Не могу да замислим колико је живот у тим тунелима био тежак, не само због очигледног разлога, већ и због проређеног ваздуха, као и потребе да се памти тачно куда која врата унутар тунела воде, зато што су неке замке постављане тако да је, када се отворе погрешна врата, неизбежан ударац неког тешког шиљатог предмета, који је направљен да зада фаталне последице. После кратког обиласка области где се тунели налазе, посетиоцима је дозвољено да уђу у неке делове тунела и (да покушају) да изађу на другој страни. Вијетнамци морају да се сагну да би прошли, ми смо морале да пузимо. Никад нисам била клаустрофобична, али кад сам се спустила у тунел, истог трена сам желела да изађем. Дисање је било још теже него на површини и све време сам се молила да успем да изађем на другој страни. Како смо сазнале од водича, цела област поред Сајгона, у којој се тунели протежу, и даље је прекривена минама које је постављала непријатељска страна и за које је процењено да ће бити потребно триста година да се лоцирају и деактивирају.

Упознале смо неколико веома стидљивих и повучених сајгонских тинејџерки, које су биле довољно љубазне и великодушне да нас поведу са собом у вечерњи излазак вијетнамске омладине. То је, на моју велику жалост, захтевало Анђелино и моје присуство на скутерима – нешто чега сам се много плашила. Требало ми је више од недељу дана да се ослободим и натерам себе да седнем на седиште, како ми се чинило, најопаснијег превозног средства у овој хаотичној атмосфери. Када су успеле да ме убеду да највероватије нећемо сви

изгинути у вијетнамској гунгули лудачког саобраћаја, села сам и затворених очију се молила да девојка која је мене возила на свом скутеру зна шта ради. С обзиром на то да семафори једва да постоје, кружни токови су заиста највећа ноћна мора једног туристе који се овде вози. У кружни ток улази и до пет-шест улица, из којих сви возе у исто време. Једина смешна ствар у вези са тим призором је то што ћете, ако се усудите да отворите очи у току вожње, видети да са свих других скутера у ваздуху висе руке и ноге, док возачи и њихови сапутници покушавају да дају знак где скрећу.

Будистичке пагоде су углавном грађене на три или више спратова, на којима су се понекад налазиле и позлаћене просторије. У њима су олтари, прекривени разним воћем, статуама бројних божанстава и миришљавим штапићима. Ретко кад су украшене сликама, а превладавају скулптуре од злата и бронзе и резбареног дрвета. Религија је веома битна у животима Вијетнамаца, што важи и за старије и за млађе генерације. Иако се млади труде да се окрену популарном западњачком начину живота, ипак теже да очувају своју традицију, како у оквирима религије, тако и свакодневног живота, па је веома чудно за један млади заљубљени пар да оствари било какву врсту физичког контакта док се не донесе одлука да ступе у брак. С друге стране, како се већина становништва бави неком врстом трговине, најлакше је наићи на некога ко студира економију, менаџмент или финансије, док је студирање хуманистичких наука изузетно ретко. Иако у историји Вијетнама постоји подлога и писане и усмене књижевности, као и других уметничких и хуманистичких делатности, то се уопште не смарта перспективним.

Традиција и патријархални систем су врло изражени, али шокирала ме је чињеница да су младе Вијетнамке толико опседнуте европском физиономијом лица. Сви Вијетнамци су веома ситне грађе, па је немогуће да нас не приметите кад пролазимо улицом, или смо макар мислиле да је то једини разлог. Како смо касније сазнале од девојака са којима смо се дружиле, оне желе да изгледају као ми. Младе Вијетнамке не желе да имају косе очи и шире носеве, желе да буду оно што западњачки медији представљају као лепоту. Знате како су западњацима сви Азијати исти? Па и ми смо њима. Не баш скроз исти, али људи су били убеђени да смо Анђела и ја сестре, иако према нашим мерилима не можемо бити више различите.

Како је Вијетнам цео миленијум, до једанаестог века нове ере, био под влашћу Кине, под утицајем кинеског знаковног писма на одређеним локалитетима развила се верзија тог писма, која је сматрана инфериорном у односу на оригинално писмо. Након кинеске владавине, у седамнаестом веку Вијетнамом је завладала Француска, која је оставила највећи печат у њиховој писаној традицији. Наиме, Французи су са собом донели алфавет, који је остао

главно писмо и после француске окупације, све до данас, што Вијетнам чини једином азијском земљом која се служи алфабетом. То је, наравно, изузетно олакшавајућа околност за некога ко не говори језик, пошто текст сигурно нећете изговорити исправно, али га макар можете записати, мада и ту постоје тешкоће са разним кукицама, вијугицама и тачкицама на сваком вокалу, од којих се, иначе, сваки може изговарати на четири или пет различитих начина. На једном од наших окупљања и дружења са локалцима и другим туристима, покушавале смо да изговоримо неке речи, да уочимо разлику у изговору три, како се нама чинило, идентична гласа, али, наравно, потпуно безуспешно. Њима је много боље ишло када је требало да изговоре нешто на српском, чак сам успела и да научим једну Вијетнамку да изговори „риба риби гризе реп“.

Неко би помислио да су, са крвавом историјом препуном ратова и окупација, људи осетљиви када их упитате нешто о томе, али то није случај у овој земљи. Чак и када је у питању Вијетнамски рат, који је оставио трагичне последице на становништво, које се и дан-данас испољавају, нису осетљиви ни на таква питања бројних америчких туриста који посећују земљу. Не постоји лоша реч коју ће о њима рећи, чак ће и вас прекоревати ако кажете нешто лоше. Основне црте будизма су у овим људима толико дубоко укорене да не дозвољавају себи да гаје непријатна осећања према било коме. Па и људи који су преживели тај рат рећи ће вам да је све то давна прошлост, нешто што се не може изменити, и да због ствари које не можете променити не треба живети у нескладу са собом и другима.

Када смо се након двадесет дана вратиле кући, еуфорија ме и даље није напуштала. Желела сам да се вратим, Београд се чинио најдосаднијим местом на свету, које нема ништа ново и узбудљиво да понуди. Требало ми је више од месец дана да се навикнем да сам опет код куће, да имам обавезе и да не могу да седим на хоклици насред тротоара и једем пицу од пиринчаног папира – колико год то и даље желела.

Јелена Ковачевић

Интервју:

❧ ОБИЉЕ ЗВАНО КЊИЖЕВНОСТ:

ИНТЕРВЈУ СА ДРАГАНОМ ЛАКИЋЕВИЋЕМ ❧

Драган Лакићевић рођен је 1954. године у Колашину, где је учио основну школу. Гимназију је завршио у Титограду (Подгорици), а студије књижевности на Филолошком факултету у Београду. Од 1972. године живи у Београду. Књижевник, главни уредник Српске књижевне задруге.

Прве песме објавио је 1970. године, а прве песничке књиге 1976. године: *Између нас зима*, у издању Матице српске, и *Друго лице*, у издању Књижевне омладине Србије. Уследиле су остале књиге поезије: *Историја болести*, *Богиња из машине*, *Прокон*, *Бог на Косову*, *Породични албум*, *Породични азбучник*, *Зла година*, *Свеће на снегу*, *Снег пада*, *душо*, *Снежни врт*, *Снежна икона...*

Лакићевић је аутор низа романа: *Студенград*, *Земаљски кључ*, *Четни ђаво*, *Мастермајнд*, *Анђеол смрти*, *Љубавна књижица*, *Сабор погинулих* као и романа за младе читаоце: *Бајка о јабуци*, *Мач кнеза Стефана*, *Принцеза и лав*, *Витез Вилине горе*, *Београдска принцеза*, *Гоца је нешто лепо*, *Робин Худ из Топчидерске шуме*, *Повратак Петра Пана*.

Уредник и приређивач многих књига и антологија, највише из народне књижевности и српске књижевности за децу.

Добитник је награда: „Смели цвет“, „Брана Цветковић“, „Златни јеж“, Књижевна награда „Политикиног Забавника“, „Свети Сава“, „Деретина књига године“, „Кочићево перо“, „Змај Огњени Вук“, „Марко Миљанов“, „Типар“, „Златна кацига – Витез од Чарапаније“, „Печат вароши сремскокарловачке“, „Одзиви Филипу Вишњићу“, „Милан Ракић“, „Грачаничка повеља“, „Јелена Балшић“, Вукове награде.

Ведрог и пријатног Драгана Лакићевића упознала сам у Српској књижевној задрузи, јула прошле, 2015. године. Поклонио ми је тада књигу своје поезије. Док сам истраживала биографију нашег великог писца, схватила сам да сам се већ у основној школи сусрела са његовим делом, са романом *Београдска принцеза*. Обрадовао се мом позиву на разговор о књижевности. У просторијама Српске књижевне задруге, под смотром великих имена која су је обележила, водили смо ове књижевне разговоре.

СКЛВ: *Шта је, по Вашем мишљењу задатак књижевности, ако мислите да књижевност има задатак? Која је њена функција – шта јесте, а шта није књижевност?*

Д. Л.: Старо питање с много могућих одговора; један одговор могао би испунити стотину страна... Књижевност је природна појава: догађа се човеку,

као језички израз његовог бића и ума, а поприма и развија размере уметничког дела са много ефеката, значења, па и улога. Свако право књижевно дело има, бар у нијансама, другачији уметнички поступак, па самим тим и значење. У том смислу и задатак... Задатак књижевности лакше је испунити неголи поставити. Задатак књижевности може бити лични и општи. Песник више држи до личног. Књижевност испуњава уметника, а задовољава корисника (слушаоца, читаоца, тумача)... Шта јесте, а шта није књижевност, тешко је одговорити; лакше је осетити или препознати, најбоље – тумачити. Граница између врхунске књижевне уметности и сумњиве књижевности често је невидљива и неухватљива, и свако ту границу види другде и друкчије.

СКЛВ: Књижевна критика најмлађи је део тријаде која се зове наука о књижевности. Њена се улога, ипак, не може занемарити јер, наука о књижевности је, да позајмимо термин од природних наука, симбиозна заједница. Која је улога књижевне критике? Колико је, по Вашем мишљењу, сазрела наша књижевна критика? Можете ли дати неки савет младим тумачима књижевне речи?

Д. Л.: И књижевна критика је растегљив појам. Ако је схватимо у ужем смислу, онда се она ипак састоји од писане оцене, анализе и тумачења дела. Критика региструје предмет дела и уметничку реализацију тог предмета. Комплекснија је ако садржи све то. Од формата, намене и дубине зависи делотворност критике. А делотворан може бити добар приказ на две странице, као и студија на стотину страна. Књижевна критика у Срба развијала се од Вука Караџића до солидних критичара, тумача и есејиста XX века... Поткрај XX века, са распадом система књижевних и културних институција и њиховим нестајањем (књижевне рубрике у медијима, књижевни часописи и листови, издавачи), распала се и критика. Да ли ће и како доћи до њене обнове, није лако прогнозировать.

СКЛВ: У једном кругу песама прибежавате авангардној, „рушилачкој“ књижевној мисли, док сте чешће наклонени тзв. „традиционалном“, пре него „урбаном“ песништву. Шта је у темељу Вашег става да је форма важна? Какав је положај „форме“ у савременој, актуелној књижевности?

Д. Л.: У погледу форме, и ја сам се мењао – трагао, лутао, бирао... Поготово док сам био млад. У сензибилитету, опет, био сам углавном један: лиричар. Уколико уопште сам о себи треба да говорим, тј. да се присећам. Поезији су потребне промене: ниједно осећање се не изражава на исти начин. Та осећања некад волимо, некад одбацујемо. У једном тренутку, после неких искустава прозе, поставио сам себи строг захтев у поезији: само најсавршеније облике, као што су дистих, катрен, сонет. Покушао сам. Не знам колико сам успео. И не обећавам да нећу одустати. Поезија, поготово лирска, подразумева склад. Склад мисли и осећања ваља да буде у складу са музиком и формом песме. Отуд се напамет знају највећа римоване песме написане у везаном стиху.

Наша савремена књижевност има изузетно добру поезију, а настала је у широком дијапазону израза форме: од слободног стиха Васка Попе, Миодрага Павловића, Новице Тадића, преко обавезујућих исказа слободног третмана везаног стиха код Десанке, Миљковића, Данојлића, Бране Петровића, до неколико мајстора строге строфе као што су Раичковић, Ерић, Ракитић, Ного, Сладоје, Нешић. Но, ничије дело није уједначено у погледу форме. Узмимо за пример Бећковића и његове песничке облике – од дистиха и продужене строфе са истоветном римом, до дијалекатских песничких приповедака или поема. Некоме се више свиђа ово, неком оно, а све чини богатство и разуђеност наше поезије.

СКЛВ: Рођени сте и школе учили у Црној Гори. Ваши светови и јунаци припадају широј српској националној историји и култури. Како гледате на актуелно језичко питање које је недавно отворено у Вашем завичају?

Д. Л.: Мој завичај је шири и дубљи него политичка стварност која је партијским и политичким декретом, средствима принуде и корупције, пре неколико година увела појам „црногорски језик“. Свеколика криза друштва и морала, настала распадом поретка и Југославије поткрај XX века, подстакнута туђинским идејама, створила је могућности власти мањине над већином. Страни финансијски капитал и унутрашњи капитал инфериорности и гордости, криза морала и „сујета сујетства“ – били су плодно тле за толике фалсификате који су увећани уз моћ медија. Друга, већинска страна, није имала средстава за отпор, а није било помоћи ни од званичне Србије – земље која је поражена и оптужена, и на својеврсни начин окупирана у тој мери да нема потенцијала да брани било који српски национални интерес... Историја ће, верујем, тако то и забележити, уколико глупост звана „црногорски језик“ доспе у било коју историју. Све што у Црној Гори има икаквог дара – написано је на српском језику и штампано ћирилицом.

СКЛВ: Ваше су књиге пуне завичаја, детињства, националног, сакралног. Да ли сматрате да завичај одређује писца, или је он апатрид, те је његов завичај цео свет или свеукупна књижевност? Како се завичај односи према Вама, како Вам узвраћа?

Д. Л.: Завичај имате у души више него на географској или у личној карти. И сваки писац друкчије схвата свој завичај. У схватању завичаја ја бих донекле могао да будем следбеник Кочића и Ћопића, потом Десанке и Раичковића... Мој завичај, пресликан из оних морачких шума и извора, колашинских планина и снегова – у мојој души, умногоме се разликује од завичаја мојих вршњака истог детињства. У мојим књигама налази се завичај јунака више него завичај писца. И кад би мој завичај имао нешто да замери како је представљен у тим књигама, морао би да тужи јунака, а не писца. У том смислу, ја од завичаја нисам тражио и очекивао ништа, мада сам славне јунаке – из Илијаде или из

Прокиног гаја, Робина Худа, Винетуа, Дон Кихота – најчешће замишљао у свом завичају. Од завичаја сам добио декор, оквир за сопствену осетљивост. И од завичаја – то је довољно. Исто тако, „ко детенце дошао сам амо“, у Београд, где смо одрастали и моја деца и ја. И тај завичај нас је обликовао; мене, можда, снажније јер ме је васпитавао од осамнаесте, а децу од нулте године. Београду сам посветио већину својих списа и књига, не само мисли и година.

СКЛВ: *Да ли књижевни облик произлази из живота или, како тврди Нортрон Фрај, из књижевне традиције, у крајњој инстанци из мита?*

Д. Л.: У Вашем питању налази се одговор: при самом уласку у књижевни облик, још у помисли да би могао бити предмет књижевног дела, живот се препознаје као искуство, са елементима традиције: издвојен, одабран, јединствен... Током обликовања поприма елементе мита. Све је то повезано... Избор облика одређује и грађа коју садржи дело и доживљај те грађе – емотивна и стваралачка енергија.

СКЛВ: *Ваша књижевност је ерудитна књижевност. За читање и разумевање Ваших дела потребно је познавање: митологије, историје, науке о књижевности. Да ли је у књижевности пресудан таленат или техника?*

Д. Л.: И ово питање је старо колико и разматрање књижевности. Најбоље је кад се посрећи – и једно и друго. Само једно никад није довољно. У књижевном делу то је теже одредити и може да зависи од онога ко чита и разумева – шта радије тражи и шта боље препознаје у делу. Читалац и тумач често “учитавају” своје осећање дара или рада у схватање дела.

СКЛВ: *Да ли књижевност треба да буде доступна (разумљива) свима?*

Д. Л.: Књижевност не треба да дорасте до свога једног или свих читалаца, већ читалац треба да буде дорастао књижевности – једној и многој. Већина најбоље књижевности доступна је многима, можда и свима који су дорасли до књижевности, а дораслост подразумева извесно искуство читања, образовање и, што је нарочито важно, књижевно-читалачко здравље. Том здрављу се посвећује мало пажње, а оно има разне врсте деформација.

СКЛВ: *У роману Четни Ђаво приказали сте војску тоталитарног поретка. У каквом су односу књижевност и политика?*

Д. Л.: И о овој теми могло би се нашироко расправљати, уз много примера из старије и новије књижевности. Од античких времена политика је имала своје место у књижевности, као и толике друге области којима се бави човек, односно које управљају човеком колико и стихија природе. У том управљању је један од

кључева: када писац „обрађује“ политику, а када политика „обрађује“ писца? Можда је великим писцима лакше и мање ризично било да се баве етиком и психологијом неголи политиком, али политици нико није измакао, па ни песници за децу, као што су Змај, Душан Радовић, Ршум... Највише су успели они писци који су универзализовали политику: њене актере, принципе, искушења и односе, па се значења из једног доба или живота могу препознати или пренети на многе животе или времена, друштва и државе. О политици у књижевности довољно говори податак да политике има више у прози него у поезији, да су политици као димензији живота склонији млађи него старији писци.

СКЛВ: *Студирали сте на Филолошком факултету. Како се сећате тих дана и година?*

Д. Л.: Сећам се добро и живо (макар боље од неких својих доступних пријатеља из оног доба, мада је међу нама било даровитих памтиша), иако је било пре четрдесет година: друго време, друго друштво, и ми смо били други људи, пре свега млади, такорећи деца. И одатле, али не само одатле, вежу ме за ту добру школу многе лепе успомене. Пре свега, на оно што се тамо учило, а што се ни у којој другој школи није могло тако учити: народна, средњовековна, дубровачка (и приморска) књижевност. Имали смо ми и шест семестара опште књижевности, и теорију код професора Тартаље, и античке поетике код професора Николе Милошевића. Војислава Ђурића звали смо Зевс, а понеко предавање још је држао Рашко Димитријевић – све легенде Таковске и Општег семинара. Под А, ипак, била је српска књижевност: златни лик професора Владана Недића – он је први отишао у вечност и у најдубље памћење. Нису живи свестрани Јован Деретић и Миодраг Поповић – делили су кабинет са Недићем... Али су благост и љубав ширили на нас и остали, највише Радмила Маринковић, Нада Милошевић-Ђорђевић, Мирослав Пантић, Злата Бојовић... Тоде Чолак је уређивао *Венац*, Милош Бандић *Књижевне новине*, Димитрије Вученов *Летопис Матице српске*. Знали су да свом студенту напишу писмо, захвале на прилогу, и јаве нам када ће нешто наше бити објављено. Мислим да свега тога данас нема. Имао бих о њима доста да причам... Живели смо у Студењаку, а хитали раном зором у библиотеке – да пронађемо себе у томе обиљу које се зове књижевност.

СКЛВ: *Од 1992. године уредник сте Српске књижевне задруге, културног светионика који пламти од 1892. године. Како гледате на своју улогу у СКЗ? Шта се у њој мења, а шта је непролазно?*

Д. Л.: Пре тога, био сам дванаест година уредник издавачког предузећа „Рад“. И то је била школа. У Задругу, по позиву, долазим о стогодишњици ове установе из XIX века. Била је то част и радост: непрекидна мисао на велике претходнике.

Било је ту и лепих и рђавих дана, људи бољих и горих, можда драстичније различитих него у „Раду“, млађем шездесет година од СКЗ. Али изнад свих нас – радника, часника, аутора и сарадника – стоји плава библиотека из 1892. године, са именом које јој је дао Стојан Новаковић и иницијалом СКЗ који је нацртао Змај. Улога је: бити службеник српске књиге и старе српске културне установе и њене традиције. Ето, то покушавам готово четврт века... Живот СКЗ никад није био лак: друштво јој никад није било наклоњено, нарочито после Другог светског рата. Данас, нажалост, још мање. А било би неопходно да Задруга преживи и траје. Задруга мења људе и дане, али не мења дух. Тај дух обузме свакога ко се ту задржи – у Задругиним корицама, разговорима, епохама које је преживела носећи судбину Србије и српске књиге. А српска књига преношена је кроз аустроугарске страже у Босну, и преко Албаније, и у Другом светском рату преко океана, и данас у поробљену Црну Гору и Косово – стожере српске земље. Где год је Задругина књига, тамо су Свети Сава, Вук, Његош, Андрић, Црњански, „тамо је мени отаџбина моја, мој дом и моје рођено огњиште“ (Шантић).

ДРУГИ НАРОД

Недељом поподне
Кад облачно је
Па становници напусте Београд

Изиђе однекуд
Други народ

То су станари водовода
Напуштених касарни
Старих клиника
И подземних домова
За сирочад

Мед њима само
Моја мртва драга

Градске лепотице
Нежне златокосе разблудне
Успаване на горњим вртовима
Чекају црне витезове
Да их обљубе
На земаљским постељама

Разговор водила: Магда Миликић

Есејистика:

☞ РЕМБООВ ПЛЕС БЕЗ КОРАКА ☜

Често цитирани идеал Артура Рембоа, *написати песму ни о чему*, одолева једнозначности, слично уметности симболизма, коју и овај песник представља. Како одузети речима способност упућивања? Како језиком произвести музику? Ова реченица често се употребљава када се тежи дефинисању универзалне природе поезије. Она је мелодија, хипнотичка нит, *музика сфера*. Има ли у Рембоовој визији савршене песме места за хипертекст?

Музика коју је француски симболиста тражио у свом писању морала се, парадоксално, извести речима. Посао тиме бива знатно отежан. Ипак, ако претпоставимо да музика из поезије може настати једино у читаочевој рецепцији (јер је у свакој другој поставци речи негирају) остаје још само пронаћи кључ који ће отворити врата сваке читалачке имагинације. Притом не говоримо о ритму, стиху и рими као изворима мелодичности, већ о музици која је једино значење. Треба пронаћи тренутак који ће од читаоца направити оног који пише на основу предлошка, избројати му такт који ће он својим корацима претворити у плес. Слично хипертексту, песник читаоцу обезбеђује *линк* који ће у његовој рецепцији написати непоновљиву песму. Још једна често цитирана реченица говори нам да квалитет поезије лежи у броју различитих доживљаја и тумачења.

Идеја слична тренутку за којим песник овде трага, може се пронаћи у естетици *минимализма*, који у 21. веку постаје све масовнији у уметности. Живот који савремени човек води не уклапа се у културу дуготрајног проматрања уметности, коме је време апсолутно подређено. Дела ретке вредности више се не налазе само на провереним местима. Разлог више за то може се наћи у чињеници да велики електронски сатови данас системски одбројавају дане таквим провереним местима, великим зградама које се никог не тичу. Зато нас привлаче мали, језгровити натписи и илустрације које ће око усликати попут фотографије, и о којима се може размишљати у ходу. И због тога не вреди жалити, допадало нам се то или не. У људској природи постоји доживљај савременог доба као декадентног, и то је својствено човеку сваке епохе. Међутим, оно што треба размотрити је колико нас оно што данас видимо, чујемо или читамо изводи из тренутне рутине, колико нас дуго прати? Да ли уопште ствара неке емоције? Оно што узнемирава, нервира, или усређује у уметности није остало замрзнуто у времену, већ је трансформисано наставило да живи, и изненађује нас, појављујући се на местима где се то најмање очекује.

Хаику, традиционални облик јапанског песништва, пролазећи кроз више раздобља (Муромачи, Едо, Меији), опстаје од 14. века, и до данас не престаје да зачуђује.

Не опажајући росу
која обележава завршетак нашег дана,
ми се везујемо за нешто друго.

И хаику као један од својих основних захтева дефинише *тренутак*, рекли бисмо скоро импресионистички, без уплитања у било какав дискурс и без делатног лирског ЈА. Ипак, овај тростих у себи носи нешто више. Иако штура, ова наративна целина створиће управо ону врсту утиска у читалачкој имагинацији какву је и *стиховна музика* тражила. Због онога што ће уследити, битно је истаћи *сведеност језика* у хаикуу. Тих пар речи распоређених у три стиха бескрајно је отворено за интерпретацију, а може се у овом случају чак рећи и илустрацију, тако да се читаоцу унапред гарантује непоновљиво искуство стваралачког читања.

Минимализам своје поље деловања у савременој уметности проширио је, чини се, до те мере, да је као форма и концепт постао незаобилазан у великом броју случајева. Такву експанзију минималистичка естетика дугује потреби уметника да са што мање речи (или било којих других средстава) искаже оно што жели, било да се ради о уметности која тежи ка изрицању великих истина, или о оној чији циљеви често нису уопште дефинисани. И то је заједничко свим гранама уметности: ликовној, књижевној, филмској, чак и делима поп-културе, којима минимализам доста дугује. Овом приликом говорим највише о поезији. У времену када је њена сврха скоро лартпурлартистичка, и када се више поезије дневно напише него што се прочита, читалац себи тешко поставља релевантне референце помоћу којих ће судити о прочитаном. Код неколицине оних који поезију заиста читају, често влада заблуда о херметичности као обележју квалитета. Та јалова херметичност врло често не нуди ништа осим исповедног препричавања поткрепљеног излизаном метафориком која ни на шта не упућује. Због тога рембоовски идеал може наликовати Сизифовом послу. Овде ће се неко с правом запитати: Зар није певање ни о чему управо чисто звучање, ослобођено било какве идеје или потребе за смислом? У том случају, зар поезија онда не престаје да буде пандан музици, и постаје производња шумова?

Не може се занемарити утисак да савремена поезија врло често комуницира са поп-културом, прима и врши на њу утицај, и живи у некој врсти садејства. Многи примери говоре да је утицај рокенрола у том смислу најизразитији на нашим просторима. Такође је занимљиво и то како ове две врсте музике врло често радо прихватају утицај с друге стране. Иако не треба ни помишљати о изједначавању ове две категорије (пре свега због природе и циља ових двеју уметности), не може се избећи закључак да поезија и рокенрол заједно еволуирају, вођени баш минималистичком естетиком. С тим у вези, тзв. прогресивни правци у рокенролу пример су најзанимљивијих експеримената. Када је текст у питању, они врло често негују концепт сличан хаикуу. Музика све више постаје интермедијална, и скоро увек упућује на неки од утицаја. С друге стране, поезија све интензивније своди израз, како у домену форме и садржаја,

тако и на нивоу стила, изражајних средстава и сл. Овако то следи Звонко Карановић у својој песми *Тренутак*:

*Седимо на клупи
испред нас
широка бетонска стаза.
Досађујемо се.
Бацамо пикавце
ћутке.*

Још једном, у центру пажње је једна сцена, исечак из неке врсте рутине. Исти аутор у збирци својих раних песама *Blitzkrieg* врло често упућује на великане рокенрола и панка попут Битлса и Рамонса. На овај начин читалац (или слушалац) открива још један ниво у ком може потражити кључ за пар, врло често јако комплексних, стихова. У музици, мелодији је махом дато више простора, па се понекад допуњује, илуструје речима које песму подижу на потпуно нови ниво. Овако звучи минимализам у музици београдског састава *Consecration* и тексту њихове песме *Цимет*:

*Дивно је
као камени поклопци
што скривају дах
цимет, прах
остане, разлети се
у стерео дан.*

Не може се ни претпоставити шта би Рембо записао у свом дневнику читања о поезији XXI века и експерименталној поп-култури. Не може се тврдити ни да сваки песник данашњег доба ма шта зна о Рембоовом идеалу, нити могу тврдити да се све ове поетике заснивају на истој идеји. Ипак, неизбежно је једно: механизми деловања свих ових стихова неодољиво подсећају на већ поменути постмодернистички поступак хипертекса, некада чак и интермедијалности. Нова поезија, још увек неутемељена, живи својим засебним животом који се непрестано грана. Читањем, послушкивањем, у дну наших мисли, напипавамо оштрицу која голица, и прети пробадањем, тако да нам не треба већи доказ да ипак нисмо изгубили осећај за поезију, и да она, без обзира на лоше животне прилике, још увек има за кога да опстаје.

Огњен Аксентијевић

САБАХ СА ШЕЈТАНОМ

У последње време домаћа кинематографија све више почиње да прихвата биоскопске стандарде, те се у том духу снимају махом жанровски филмови. Зечевићев *Непријатељ* прати тај тренд, с тим што би се овај филм могао означити као жанровски хибрид: има у њему сегмената ратне драме, ратног трилера, условно речено, и ратног хорора. Помало свега, а најмање рата. Прича филма почиње недељу дана након склапања Дејтонског споразума, но генерално уопште не говори о рату на Балкану деведесетих, што га чини универзалним. Сценаристи се мора одати признање за овакав приступ: тиме тема филма престаје да буде појединачни рат, већ оно што људе нагони на њега. Главни јунаци филма чине вод војске Републике Српске. Они након потписивања мира демонтирају mine које су сами постављали, чиме је показана бесмисленост таквог посла. Заплет почиње када патрола тог вода пронађе човека зазиданог у фабрици. Он се представља као Хроми Даба, човек без личне карте, адресе, апетита и осећаја за хладноћу. Према Српском митолошком речнику, Хроми Даба је најстарији међу ђаволима; сакривши се у циганско ћемане, избегао је муње Светог Илије и тако преживео. Чајкановић сматра да је Даба Дајбог, словенски митски бог који је, након примања хришћанства, изједначен са ђаволом. Како у филмовима нема фуснота, ово наводимо само као податак који је интересантан. Даба прави раздор и пометњу међу војницима, потпомогнуту причом мајора противничке стране, која умногоме личи на народно предање. Однос војника према њему је различит. Како се ради о жанровском филму, и јунаци су мање-више жанровски, но у контексту југословенског филма. Имамо праведног вођу Цолета, студента филозофије Чакија, два репрезента сеоске руралне средине – религиозног Веска и доброћудног Сировину, као и два градска махера – Гузицу и Лика. Овакви ликови подсећају на јунаке филма *Лепи села лепо горе* Срђана Драгојевића. Као класик домаће кинематографије и последњи наш филм који се озбиљније бави ратном тематиком, вероватно је имао доста утицаја на Зечевића. На овај филм, поред јунака, подсећа и Драгојевићев дрекавац (да не паметујемо фуснотама, што рече Сервантес), који се такође тумачи као хтонско биће. И код Драгојевића дрекавац је симбол зла, али он постоји само у машти појединих ликова, док је код Зечевића хтонско зло представљено као човек, врло присутан и као главни покретач радње. Филм управо и почиње њиме, у мраку Даба креше шибицу и припаљује цигарету, чиме као да се симболише потпаљивање атмосфере и сукоба који ће уследити. Након овог кадра, белина засењује тмину и појављује се наслов – *Непријатељ*, дакле, Даба као инстанца против које се ликови боре. А боре се свакојако, у складу са својим схватањима. Чаки, као образован, види у њему Платоновог Демијурга, Веско види злог демона који уноси раздор међу људима, док остали током радње, вођени страхом и под утицајем приче мајора Фарука, који га сматра шејтаном, схватају једино да га не

треба убити ни под којим условима. Једини на које Даба нема никаквог утицаја остају Гузица и Даница. Гузица, као ратни злочинац и човек по природи инстинктиван и зао, и Даница, као потпуно невинна и изван ратних сукоба. Дакле, крајња невиност и људска злоба су једине категорије на које Даба нема утицаја. Лик Дабе није тако једностран и једноставан. Он пред свима открива своје ожиљке од батина и убода од игле задобијене у психијатријској болници Јагомир у Сарајеву, његова личност тумара између лудила и зла у схватањима војника. По његовим речима: „Лијепо би било да сам ја лудак, а шта ако нисам?!“ И то његово својерсно двојство остаје неразјашњено до краја филма, како за јунаке, тако и за гледаоце. Даба је глагољив и са пристојним манирима, о себи говори мало, али здраворазумски коментарише догађаје око себе, језива појава која међу војницима, излуделим од ратног страха, делује најприсебније. Рекло би се да је Даба човеколико уобличење страха, страха који се јавља у одређеним околностима, у овом случају изазваног ратом. Појављује се ниоткуда, а када се појави, лакше га је зазидати у неку мрачну просторију душе него га разумевањем уништити. Он тамо остаје заједно са димом порока и мраком неразумевања, све док га неко поново не пронађе. Филм почиње откопавањем мина и откопавањем Дабе, и једно и друго су продукт људске мисли, једнако деструктивни и једнако опасни. Мине се откопавају и закопавају, као што се и страх закопава и поново проналази. „Чупамо па садимо, садимо па чупамо“, како каже Чаки. И тако све у круг, једнако за све вере, све војнике и све народе.

Зечевићу је често замерана предуга минутажа, а сценаристи недовољна мотивисаност Данице као лика. Ове замерке не могу се оспорити, неке сцене су заиста непотребне, док је Даница дато премало простора. Она се издваја од осталих по чистоти и невиности, представља контраст у односу на остале ликове и то је једина њена улога. Сценаристи се такође могу замерити и нека идејна решења, нарочито у другом делу филма; замисао је генијална и могућа је далеко боља реализација. Но, и овакав какав јесте, филм поседује довољну дубину, не даје пуно одговора, али просто нагони на размишљање. Сам гледалац постаје тумач, и за њега Даба јесте мистериозни лик - шејтан, ђаво или лудак. Но, поврх свега, онај који улива страх или онај који јесте страх. Или заиста „највећи трик који је ђаво икада извео јесте да је убедио свет да он не постоји“.

Александар Славковић

Речник:

МАЛИ ЛЕКСИКОН АРАПСКИХ, ТУРСКИХ И ХЕБРЕЈСКИХ ИМЕНА У СРПСКОЈ НАРОДНОЈ ПОЕЗИЈИ

Поштоване колеге, професори, путници намерници, сви ви који сте пред овим случајем судбине, ако тако нешто иоле и постоји, пред вама је једна мала ризница смислености иза свих оних страних, помало и омрзнутих, далеких имена у српској епској поезији.

Овом приликом, желећи да доставимо прилог о фолклору, колега са катедре за оријенталистику Михајло Бијорац удружио се са мојом маленкошћу, и одлучисмо да вам приближимо значење свих оних имена чија вам улога ретко кад имаше било какав смисао.

Смисао смо пак оживели трагајући по баснословном океану речи *Арапско-босанског речника* Теуфика Муфтића, *Српскохрватско-арапског речника* Хасана Калесија, по *Лексиконима муслиманских имена* Мехмеда Алагиха и, наравно, премећући по сећањима пријатеља из Сирије, Ирака, Јордана, Палестине и Марока.

Стога, удруженим оријенталним снагама први пут вам представљамо једну малу збирку антијуначке прошлости, без које не би било ни Марковог „Рамазана“ ни „Ината“ ни „Мишара“ ни „Сабље“, па, на крају, ни разлога за било какву наду.

Извори из којих потекоше те успомене су:

Ерлангенски рукопис, песме број: 6, 17, 18, 20, 24, 58, 86, 108, 112, 129, 130, 179, 190, 191, 193, 200.

Марко Краљевић и Муса Кесеџија

Марко Краљевић и Алил-ага

Бој на Мишару

Почетак буне против дахија

Хасанагиница

- Аганлија

Мушко име. Настало од два имена:

а) Аган (тур. Аған), настало од турцизма *ага*, који је означавао велепоседника, газду, али и мучитеља.

б) Алија, име настало од арапског имена Али (ар. علي), што значи прворазредан, племенит, одличан. То је такође једно од 99 имена Бога у *Курану* (ар. العلي).

- Алил-паша

Мушко име. Настало од арапског имена Халил (ар. خليل), што значи љубавник, онај који обожава, такође може значити и пријатељ.

- Арјадин (Ајрадин, Ајрудин)

Мушко име. Настало од арапског Хајрудин (ар. خير الدين), што значи доброта вере.

- Асан

Мушко име. Настало од арапског имена Хасан (ар. حسن), што значи добар, леп, мио, драг.

- Белил-бег

Мушко име. Настало од арапског Џелил (ар. جليل), што значи моћан, силан, велики.

- Гонџе

Женско име, у турски језик дошло из персијског (пер. غنچه), значи пупољак.

- Дуња

Женско име. На српском име воћке. На арапском (ар. دنيا) означава свет.

- Ердоглија

Мушко име. Настало од турског имена Ердоган (тур. *Erdoğan*), сачињено од две речи; --*doğan*, што значи соко и префикса *er-*, који означава храброст. У преводу би значило рођен храбар, срчан, јак.

- Јусуф

Мушко име. Старојеврејско име, дошло до нас од Турака, а њима од Арапа; (ар. يوسف), значи „Бог даје“.

- Казун-ага

Мушко име. Име арапског порекла (ар. كاظم), значи онај који задржава бес, онај који се суздржава.

- Камер-беговица

Женско име. Настало од арапске речи *Qammar* (ар. قمر), што значи Месец.

- Кучук-Алија

Мушко име. Кучук дошло од турског Чучук (тур. *Çocuk*), што значи дете или од турске речи Кучук (тур. *küçük*), што значи мали. Са именом Алија значило би племенито дете, добро дете, одлично дете, или пак Мали Алија.

- Кумрија

Женско име. Дошло у наш језик преко Турака. Персијског порекла (пер. قمری), значи грлица, голувица.

- Кузун-ага

Мушко име. Има исто значење као и Казим, али такође може бити изведено од турске речи за јагње (тур. *Kuzu*).

- Мехмед (Мехмет, Мемет)

Мушко име. Турска варијанта арапског имена Мухамед (ар. محمد), које значи онај који је хваљен, достојан хвале. Име је изведено од арапског глагола *hamid* (ар. حمد), што значи хвалити. Име Пророка Мухамеда и једно од најчешћих имена у свету.

- Мерјема

Женско име. Дошло до нас преко Турака, њима од Арапа. Старозаветно име, име Девике Марије. Није познато потпуно значење, но помињу се значења „вољена“, „она која жели“, „лепота“, „звезда“, али се такође наводи и „побуњена“.

- Муса-Кесеџија

Мушко име. Име Мојсија у Курану (ар. موسى), старозаветно име, до нас дошло преко Турака. Значи „спасен из воде“. Кесеџија би на турском значило разбојник, јунак, истрајан борац.

- Мурат

Мушко име. Варијанта турског имена Мурад (тур. *Murad*), порекло води из арапске речи *turad* (ар. مراد), што значи жеља, чежња.

- Мусур

Мушко име. Преко турског (тур. *Müşir*), дошло у наш језик као Мусир, иначе води порекло од арапског имена Мушир, (ар. مشير), што значи саветник.

- Мустафа

Мушко име. Порекло води из арапског језика (ар. مصطفى) и значи „изабрани“. Једно од имена Прорка Мухамеда.

- Мула-Јусуф

Мушко име. Сачињено од два имена. Једно је арапског порекла, Мула, „онај који је учен“, настало од арапске речи *mueallam* (ар. معلم) и имена Јусуф, старозаветног имена, које значи „Бог даје“. Заједно би ова два имена значила „ученом Бог даје“.

- Омер-паша

Мушко име. Код нас дошло преко Турака. Прави облик је Омар. Старозаветно име, користе га и муслимани и Јевреји. На арапском (ар. عمر) значи дуговечан.

- Осман

Мушко име. Изведено од арапске речи (ар. عثمان) и значи змија или змијче.

- Смаил-ага

Мушко име. У Срба дошло преко Турака, као скраћена верзија Исмаила. Старозаветно име, на арапском (ар. اسماعيل) би значило „Бог слуша“.

- Сулеман

Мушко име. У турски језик (тур. *Süleyman*) дошло преко Арапа. Старозаветно име. Верзија имена цара Соломона (хеб. שלמה). Само име је изведено од речи шалом (хеб. שלום), што значи мир. На арапском (ар. سليمان) такође значи миран, смирен.

- Ђулум-ага

Мушко име. Турско име. Значи блесав, шашав.

- Узун-ага

Мушко име. Чешће се користи као презиме наместо имена. На турском (тур. *Uzun*) значи дугачак.

- Фатима

Женско име. Потиче из арапског језика (ар. *فاطمة*) и значи она која се уздржава. Име ћерке Пророка Мухамеда и једно од најраспрострањенијих муслиманских женских имена. На нашим просторима се среће у скраћеном облику Фата.

- Ферман-паша

Потиче из персијског језика и значи заповест, наређење (тур. *farmân*; пер. *فرمان*). У доба Османског царства ферман је означавао султанову уредбу или указ.

- Хасан-ага

Мушко име. Често арапско име (ар. *حسن*) са многим значењима, али се најчешће узимају добар, леп, драг, мио, милостив.

- Џафер-паша

Мушко име. Порекло води од арапске речи за реку (ар. *جعفر*).

- Џелил

Мушко име. Пореклом из арапског језика (ар. *جليل*), значи наочит, јасан, праведан, сјајан, достојанствен.

- Шех-Турханија

Мушко име. Арапског порекла, дошло у наш језик преко турског. Састављено од два назива.

Шех је варијанта именице и титуле *шеик* (ар. *الشيخ*), што значи старац, мудрац. Други део чини име Турхан (ар. *طورها*), што значи од милости, милостиви.

Тијана Туларчевић
Михајло Бијорац

Преводи:

БРАНОВО ПУТОВАЊЕ¹

Immram Brain, VIII век, Ирска

Педесет строфа је жена из незнаних земаља испевала у кући Брана, сина Фебалова, када су многи краљеви били у двору, и нису знали одакле је жена могла доћи јер је грудобран био затворен.

Овде је зачетак приче. Једнога дана Бран је шетао сам, надомак своје утврде, када је чуо музику иза себе. Заспао је чувши је – таква је била њена лепота. Када се пробудио, нашао је сребрну грану са белим цветовима и није се лако могла разлучити лепота цветова од гране. Бран је узе и понесе у свој двор. Када су гости били у двору, видели су жену у чудесној одори. Тада је испевала педесет строфа Брану, а гости су слушали и посматрали је.

Певала је:

Јабуковог дрвета доносим грану,
Из Евана², какву људи знају.
Са изданцима сребросјајним,
И цветовима од кристала.

Далеко је острво, око кога се сјаје
Ати што се у таласима пропињу
Усправ белих зидова морске пене, –
На четири стуба се држи.

Радост је видети, пространа је
Висораван на којој се надмећу:
Коракли³ против кочија
На југу Маг-Финдаргада.

Ступови сјајне бронзе
Расипају светлост кроз векове,
Дивна је то земља у свако време,
Где свакојако биље цвета.

На њој је старо дрво, процвало,

¹ Преведено са странице: <http://www.sacred-texts.com/neu/celt/vob/vob02.htm>. Све напомене у фуснотама су преводиочеве.

² *Etain* – рајско острво из ирске митологије.

³ *Cwrwg* на велшком (или *currach* на ирском гејлику, са варијацијама; у изворнику је *curach*) мали, заобљени чамац за једну особу, користили су га и Келти и Пикти.

На коме птице у молитви певају,
И у складној песми нови напев
Сваким часом зазивају.

Све се боје преламају
Преко поља милих звукова.
Радости има,
На југу Маг-Аргатнела.

Не зна се за очај и издајство
У давно знаној, мирној земљи.
У њој ничег грубог нема;
А нежна музика одмара на уху.

Нема патње, нема туге, нема смрти,
И никакве болести, и опадања,
Ово је знак Евана –
Неупоредивог у чудима.

Лепа је та чудесна земља,
Чији су призори мили,
Чијим просторима природа влада,
Неспознате топлине.

И ако човек види земљу изобиља⁴,
Наћи ће на њој септаријан и кристал,
И море како своју гриву
Кристалну расипа по обалама.

У Кјуну, богатство и свебојна блага,
И лепота препорођена:
Музика нежна се чује,
Најбоље вино се пије.

Златне кочије на висовима мора,
Са плимом се дижу до сунца,
И оне од сребра и чисте бронзе
Леже на висовима игре.

На пољима, златножути ати,

⁴ *Airtech* – приметити паралелизам са Арктик, што подржава неке од хиперборејских теорија (в. *Арктичка прадомовина Веда* Бал Гангхадар Тилака).

И они у гримизу
И они са вуненим бисагама
Плаветним као небеса.

У праскозорје, нежан човек
Доћи ће и озарити пољане;
Јашући преко поља које таласи бију,
Ускомешаће океан до крви.

Људи ће прећи бистро море,
Чамце устремити обали,
А затим до великог камена
Из ког извире стотину мелодија.

И који свира мелодију људима
Из прадавних векова, без туге,
Хорови стотина оплемењују звук –
У ком нема ни старости ни смрти.

Емне⁵ крај мора има много обличја,
Био далеко или близу,
У њему је мноштво многоликих жена
Окружених бистрим морем.

И ако ко чује мелодије звук,
Хор мајушних птица са Имкјуна
Са висова на раван игре
Доћи ће ситно коло жена.

Доћи ће среће и здравља
У земљу којом се смех ори
И у Имкјун, у сваком добу,
Биће невенуће радости.

Тамо је дан где се време не мења
Са пљуском сребрне воде,
На чисто белој литици пред морем
Што је греју зраци сунца.

Тркају се на висовима игре⁶,

⁵ Овде у значењу: *Еван*.

⁶ *Маг Мор* – буквално: „висоравни игре“.

Дивна је то игра,
Где земљом, над грумењем лепоте
Не налазе ни старост ни смрт.

Музика се чује ноћу
Иде се у многобојну земљу
Драгуљ на дијадеми лепоте
У сјају белог облака.

Стотину и педесет острва има
На западу леже,
И два и три су пута
Од нашег Ерина⁷ већа.

И после много доба ће се родити
Велики Човек у неугледном месту,
Син мајке неспознатог оца,
И мноштво владара ће пасти пред Њим.

Власт ће му бити без почетка и краја,
Јер је створио свет по савршеном лику,
Јер су његови и земља и море,
Вај оном у немилости његовој.

Јер Он је саздао небеса,
И благо оном чистога срца,
Пречистиће људе чистом водом,
Јер Он лечи све болести ваше.⁸

Није за свакога прича моја,
Иако су знана чуда њена,
Нек Бран међ' мноштвом света чује
Мудрост њему изречену:

Лењости се предати немој,
Опијености заблудом земаљском.
Већ пођи на пут преко бистрог мора,
Како би можда стигао у земљу жена.

⁷ Еринов оток, или једноставно Ерин, други је назив за Ирску.

⁸ Ово се пророчанство може односити на Исуса, и на основу њега можемо судити о хришћанском утицају на ирску народну поезију, али може бити и есхатолошки моменат из народних веровања, опште место које наликује на Страшни суд; не би било први пут да се безгрешно зачеће јавља у једном миту.

Утом жена оде од њих, и нису могли знати куда је отишла. Понела је грану са собом. Грана се из Бранове створи у жениној руци, а Бранова снага није била довољна да је задржи.

Затим је, у праскозорје, Бран испловио. Имао је посаду од три групе по девет људи, а једном од његове полубраће дато је старешинство над сваком од група. А када су били на мору два дана и две ноћи, Бран угледа човека у кочији како му се, пловећи, приближава. Човек такође испева тридесет строфа када се представи као Мананан, син Леров, који после много лета путује назад у Ирску, где ће му се родити син, и Монган, син Фјакнин, било је име које ће му наденути.

А онда је певао:

Бран у мору налази невероватну лепоту
Из свог коракла што морем плови:
Али ја, издалека, у својој кочији,
Видим да он језди по цветној висоравни.

То бистро море,
По ком се Бранов брод креће
Јесте весела висораван, пуна цвећа,
Тако ја видим, из кочије своје.

Бран види
Таласе што се комешају по мору,
А ја, видим, на висоравани игре
Гримиз цвећа без мане.

Сјаје се морски ати у пролеће
Докле год досежу Бранове очи,
Али реке меда теку
У земљи Мананана, сина Лерова.

Блесак на жалу по коме пловиш
Беличасто море по коме веслаш,
Што се простире у злату и азуру,
Јесте земља која није груба.

Пегави лососи искачу из утробе
Светлог мора у које гледаш:
А то су телад и јагањци
У бојама пријатељства, што их не чека нож.

Иако само једну кочију видиш,
На веселој висоравни пуној цвећа,
Многи се још ати по њој крећу
Које пак не можеш видети.

Пространа је висораван, многи су на њој,
Величанством је бојадисана,
А потоци сребра, драперије од злата
Дочекују својим обиљем.

Дивну игру играју,
Седе и пију мирисно вино,
Мушкарци и жене су под грмљем,
Без злочинства или греха.

Врхом је шуме прошао
Корак твој, преко многих међа,
И сада се шума предивна креће
Под коритом твог малог брода.

То је шума у цвату и плодовима,
У мирису свог корења
Савршена, без трајања,
На којој се злате листови.

Ми смо ту од првог стварања
Кад старости ни гроба није било,
И нећемо им посустати,
Јер греха још нисмо видели.

Проклет је дан кад је Змија пошла
Претку у његов град!⁹
Донела је време у овај свет,
И дошло је опадање, којег раније није било.

Похлепом и пожудом нас је потукао,
Човечији је пород њима проклео:
Изобличено је тело страшним мукама;

⁹ Несумњиво хришћански моменат (долазак змије из Пакла, попут Луциферовог путовања у Милтоновом *Изгубљеном рају*), међутим битна је слика Брана који сусреће једног од „првих људи“. Бран приступа рајском пределу на веома необичан начин, кроз даљи текст видеће се да је цело путовање много више од пуке религијске алегорије.

Послато у вечиту мучионицу.

Закон гордости влада овим светом,
У приказе се верује, заборавља Бог,
Сатиру нас болести и старост,
Душа, преварена, пропада.

И доћи ће благоспасење
Краљем који нас је створио,
Закон¹⁰ у лучи ће прећи преко мора
И биће човек колико и Бог.

А ово тело које видиш сада
У твоје ће крајеве стићи;
Морам доћи до дома њеног,
До жене што заче Монгана.

Јер Мананан, син Леров,
Језди у кочији у обличју човека,
И његов ће изданак ускоро бити
Сјајан човек у телу од беле глине.

Монган, потомак Леров
Биће достојан супруг Кантигерни:
И донеће на дивни свет свога сина,
И Фјахна ће га признати.

Уживаће на вилинским бреговима,
Драг ће бити свакој земљи,
Обзнаниће тајне – у мудрости својој –
У свету целом, и неће га се бојати.

Имаће обличје сваке звери,
На плаветном мору и на копну,
Биће змај пред војскама у бици,
Биће вук у свакојаком лугу.

Биће јелен сребрних рогова
У земљи којом језде кочије,

¹⁰ Величанствен паралелизам са Логосом из *Јеванђеља по Јовану*. У оригиналу *recht*, из санскртске речи *rta*, у придевској форми може значити „исправан“, али и „светао“, а у именској „закон“, али и „божанска истина“.

Биће пегави лосос у пространом басену,
Биће фока, биће нежни бели лабуд.

Биће и после своје смрти
У добrome сећању,
Поразите читаве војске – до њиховог гроба –
Црвено ће обојити поља, под точком својих кочија.

И међу краљевима и подвижницима,
Знаће га као великог јунака,
У утврде на висовима,
Послаћу реч са Острва.

Међу звездама принчева ћу га заковати,
Када буде пао од грешнога сина;
Мананан, син Леров,
Биће знан као његов отац и учитељ.

Биће – ох краткога века –
Педесет лета на овоме свету:
Камен са мора ће га погубити,
У бици код Сенлабора.

Кренуће да се напоји на језеру Ло,
У потоцима крви око себе,
Бели ратници ће га понети на кочијама облака
На сабрање где се не зна туга.

Мирно плови Бране,
Није далеко Земља Жена,
Путуј у Емне, у боје радогошћа,
Где ћеш стићи пре заласка сунца.

Утом Бран пође даље и угледа једно острво. Пловећи око њега, видео је мноштво људи који су му се чудили и смејали. Сви су гледали у Брана и његове људе, али нису говорили с њима. Само су наставили да им се грохотом смеју. Бран посла једног од својих људи на острво, али се овај прикључи осталима, чудећи се Брану као и остали острвљани. Бран је више пута опловио острво, и сваки пут када би брод прошао поред члана посаде, другови би га дозивали. Он, пак, није говорио с њима, већ им се све једнако чудило. Ово острво се зове Острво Радости. На њему су га оставили.

Није прошло много док су стигли до Земље Жена. Угледали су старешину жена у луци. Она проговори: „Дођи на копно, О Бране, сине Фебалов! Добро си

нам дошао“. Бран се не усуди да пође на обалу. Жена баци клупко преко Брановог лица. И кад Бран ухвати клупко, оно му се усече у руку. Жена повуче други крај конца и Бранов коракл довуче до обале. Утом су ушли у велики дом, у којем је било много кревета за по двоје, тако трипут девет парова. Хране коју су добили никада није нестајало. И чинило им се да је само једна година прошла — а прошло је много година. И свако је имао хране по свом укусу.

Наједном, један од њих осети чежњу за родним крајем, а то је био Нехтан, син Колбранов. Брана је молио да се с њим врати у Ирску. Када чу њихову жељу, Жена им каза како ће им путовање донети само тугу. Свеједно су пошли. Жена им рече да никако не смеју дотаћи друго копно и да би требало да поведу друга ког су оставили на Острву Радости.

Одатле су пловили све док нису стигли у место звано Сруб Бранов. Када их људи упиташе ко су, Бран одговори „Ја сам Бран, син Фебалов“. С друге стране му, пак, рекоше: „Не познајемо таквог, али Браново путовање је једно од наших древних предања“.

Нехтан искочи из коракла и пође ка њима, али чим је дотакао ирско тло претворио се у прах, као да је био сједињен са земљом стотинама година. Утом Бран испева ову строфу:

Колбранов син у заблуди беше,
И против времена подиже руку,
Нико не освети водом чистом
Тело Нехтана, сина Колбранова.

Потом Бран исприча својим људима на обали цело путовање. Исписа ове стихове у Огаму, поздрави их и оде. Од тада, о његовим даљим лутањима нико ништа није чуо.

Јован Јакић

❧ О БРАНОВОМ ПУТОВАЊУ ❧

Браново путовање је, како би историјски критичари отпочели, сведок свог времена. Прича о митотворачкоме Келту, прича о Острву Ман, прича о Америци(!). Као таква, ова стара форма, нажалост, није релевантна за модерног читаоца. Колико год била јака моја жеља да старину приближим уху вршњака, ентузијазам који ја имам према њој не деле чак ни историјски критичари, који једноставно имају страст према сецирању распаднутих лешева. Чему, онда, превод староирске поеме из осмога века?

Мислим да су у питању импликације. Оне су увек покретачка сила читаоца да мисли; колико год хрлиле у аматерске асоцијације – преступе по закону књижевних теоретичара – оне су темељ на коме се задржава једна прича. Размислите, оно што одржава Вавилонску библиотеку јесте то што је свако од нас направио потенцијал једне у свом уму, гради је и надграђује сваки пут када се сети Борхеса; оно што одржава *Беовулфа* су импликације – зашто Гренделу сметају лире из Хеорота, зашто Беовулф не надмудрује Гренделову мајку, него је надјачава, зашто је зли Змај створење судбине (*wyrt – wyrd*)? Ова питања се и те како тичу модерног читаоца. Због њих режисери могу да сниме *Гилгамеша* у свемиру, са Шамашом у *Матичном броду*: зато што причу могу да установе у овим једноставним питањима.

Са *Брановим путовањем* можемо исто учинити. Куда путује Бран? Приметићете да многе топосе нисам преводио или стављао згодне фусноте које их објашњавају. У оригиналу и енглеском преводу, који су коришћени као изворник, налазе се много детаљнији подаци о њима, ја их нисам сматрао довољно стимулативним за модерног читаоца. Штавише, мој превод и није тежио формалном савршенству и, ако упоредите и мој и енглески превод са изворником, видећете да се и метрика и рима оригинала губе. У потоњем времену ће се можда и наћи неко ко ће превести *Браново путовање* директно са староирског; он ће, као много већи зналац, пружити детаљна објашњења о свим топосима и лингвистичким заврзламама оригинала. Мој циљ, овог пута, није био да дам савршен превод, него да дам полигон за даље размишљање. Дакле, вратимо се почетку овог параграфа: куда путује Бран? Како се проток времена мења? Којом брзином се креће или кретао Бран ако се цветна висораван чини као вода, а човек који напушта брод постаје прах и пепео?

Крајње отворено, приступам овој поеми мало мање са аспеката књижевне теорије и уштогљених примедби објективног критичара, а мало више са аспекта популаристичког часописа поткрај осамдесетих година, када су се читали Карлос Кастанеда, Ерих фон Деникен и Боснић, а на насловне стране враћали угинули народи (да, угинули, превасходно постављам опаску против „цивилизованог“ човека): Маје са *Чилам Баламом*, Тибетанци са *Бардо Тодо* и Атлантиђани са *Смарагдним таблицама*¹. Дакле, чак и ако сам се

¹ Оне се могу и данас наћи на интернету у изврском преводу Дореала.

аутодискредитовао до сада код читаоца навикнутог на уздржавање од суђења, надам се да ће наставити да чита, ако ни због чега другог, онда у инат мојој ауторској самовољи.

Бран не путује само на некакво алегоријско путовање, пророчки аспекти његовог пута су превише присутни да би дозволили тако нешто. Његов је пут или пут у будућност или пут ка дивинацији, а његово сретање бога мора Мананана иницијацијски тренутак. О томе се може говорити само у контексту мистичког путовања које је старица из Евана прорекла Брану. Ко је она? Да ли је она једна од невеста морнара из Земље Жена? Ово се даље може расправити на психоаналитичком нивоу. Дакако, можемо тражити и фројдовске едиповске тенденције и јунгијанске архетипе. Даље, можемо говорити о ајнштајновском тренутку закривљења простора и стога другачијем протоку времена, готово научнофантастичном елементу целог путовања, крунисаном ајнштајновском враћању човека на тло Ирске. Поставићу проблем овако: ако се космички брод са човеком М креће брзином светлости од тачке А, где је оставио свог брата, човека Н, до тачке Б, на путовање које траје двадесет година, ко ће од њих бити старији четрдесет година када се брод врати? Браново путовање прекида ову релацију када нехајни Нехтан искочи на тло и, наравно, „реши“ моју горепостављену загонетку.²

Ово су неке од многих импликација које Браново путовање носи са собом. Њихова решивост зависи колико од маштовитости, толико и од слободоумља оног ко узима овај текст. Овим речима позивам модерног читаоца да приступи осмовековној поеми. Наравно, ако ће га то подстакнути да се окрене другим старим текстовима, моје ће задовољство бити још веће.

Јован Јакић

² Значи: ако човек промени референтну тачку, у овом случају напусти брод, оних „много година“ боравка у Земљи Жена постаје „много година“ његовог живота. Оних година у којима су се рађале и умирале генерације које су Браново путовање претвориле у легенду.

❧ МАКСИМ ТАНК ❧

(1912, Пиљковшчина – 1995, Минск)

Максим Танк (право име: Јевген Иванович Скурко) био је белоруски совјетски писац и преводилац. Проглашен је за народног песника Белоруске ССР (1968), хероја Социјалистичког рада (1974), лауреата Лењинове (1978) и Стаљинове награде другог степена (1948), као и Државне награде Белоруске ССР „Јанко Купала“ (1966). Био је члан Академије наука Белоруске ССР (1972) и председник Врховног савета Белоруске ССР (1965–1971).

Био је веома плодан песник социјалног реализма. Писао је на белоруском језику. Прву књигу поезије *На етапама* објавио је 1936. године. Пре Другог светског рата писао је за часопис *Виљејска правда*, а у време рата наставио да пише за ратну штампу. У периоду од 1945. до 1948. уређивао је хумористичке новине [Вожык](#), а од 1948. до 1966. био је главни уредник књижевног часописа *Полимя*.

У књижевности је остао упамћен као певач борбе белоруског народа за национално ослобођење. Његове најпознатије збирке песама су: *След муња (След молнии)* 1957, *Гутљај воде (Глоток воды)* 1964, *Нека буде светлост (Да будет свет)* 1972.

Максим Танк умро је у Минску 1995. године. Сахрањен је у родном селу Пиљковшчини.

Професор Иван Чарота уврстио је осам песама Максима Танка у *Антологију белоруске поезије* („Анталогія беларускай паэзіі“, Минск, 1993). Друго издање *Антологије* објављено је 2012. године.

Поезија Максима Танка тематски је врло широка и обухвата најразличитије форме. Изабрала сам да преведем његове песме јер су ми по „току мисли“ врло блиске и нарочито интересантне. Танк је песник који погоди у срце својим патриотизмом, заведе својом духовношћу и надама, сведе се на ниво детета у својим описима природе и објашњењима како свет функционише, а и даље остаје узвишен и недодирљив. А иза сваког стиха и сваке мисли крије се љубав. Било да је реч о љубави према домовини, природи, народу, вољеној особи – љубав је та која покреће свет. А док има љубави, биће и живота, па и борбе за слободу, коју је Танк толико ценио и у животу и у својој поезији.

Дајана Лазаревић

Поезија Максима Танка (1912–1995)

Извор: http://knihi.com/Maksim_Tank

ПРАЦЯГЛАСЦЬ ДНЯ І НОЧЫ ДУЖИНА ДАНА И НОЋИ

Памыляюцца тыя, Греше сви,
Хто ўсё яшчэ верыць, Који верују још увек,
 Быццам У то да
Працягласць дня і ночы Ноћи и дана дужина
 Падпарадкуецца Зависи од
Астранамічным разлікам. Астрономских прорачуна.

 І я так думаў, И ја сам мислио тако,
Пакуль аднойчы не пачуў, Док једном нисам чуо,
 Як, вяртаючыся з поля, Како су, враћајући се са поља
Спявалі нашы дзяўчаты: Наше певале девојке:
 «А я дня укарачу „А ја ћу дан скратити
 І да ночы прытачу...» И ноћ продужити.“

 Божа! Боже!
Якія гэта былі дзяўчаты! Какве су биле те девојке!
 Кожная з іх Свака од њих,
 Не толькі магла Не да није могла
 І дзень укараціць, И дан скратити,
І ноч прадоўжыць, И ноћ продужити,
 Але і ашчаслівіць Већ и за цео
 На ўсё жыццё. Живот усрећити.

«БОЖА МОЈ ШЧОДРАСЦІ...» БОЖЕ МОЈ ВЕЛИКОДУШНИ...

Божа мой шчодрасці,	Боже мој великодушні,
Не паскупіся на радасць,	Не штеди се на радості,
Зімнім прасторам —	У време зиме —
На інеі і снегапады,	На ињу и падању снега.
Веснім палям —	У пролећным пољима —
На вясёлкавыя дажджапады,	На киши и дуги изнад брэга.
Летнім садам —	У летњым вртовым —
На грывучыя яблыкапады,	На мирисным ябукама.
Восеньскім дням —	У јесењым данима —
На расквечаныя лістапады,	На новембарским бојама.
Зорным начам —	У звезданым ноћима —
На разораныя зарапады...	На падалицама.

Не для сябе я прашу,	Не молим ја за себе,
Зразумей, Ўсёмагутны,	Разуми, Свемогући,
А для Зямлі,	Већ за земљу,
Што гарэла ў агні,	Која је у огњу горела,
Шматпакутная.	И дуго патила.

ШЧАСЦЕ СРЕЋА

Простае шчасце людское, Ядноставна је људска срећа.
Так, як і наша з табою, Таква као твоја и моја.

Пэўна, складаецца з солі, Сигурно се слаже са сољу,
З хлеба, сабранага ў полі, Са хлебом сабраним у пољу,

З поту, з дарожнага пылу, Са знојем, са пута прашином,
З роднага небасхілу, Са родным небеским сводом,

З дружбы, мацнейшай ад смерці, Са пријатељством јачим од смрти,
З песні... І так мне здаецца: Са песмом... І може ли онда бити:

Каб з чаго іншага скласці, Да набројимо тога још мало,
Дык ці было б яно шчасцем? А у срећу да би сигурно стало?

МОЙ ХЛЕБ НАДЗЁННЫ МОЈ ХЛЕБ ДНЕВНИ

Непакой за цябе, зямля мая, Бринем се за тебе, земьо моја,
За твой ураджай, спакойны сон, За твой род, спокојан сан,
 За дрэва кожнае ў гаях, За дрво свако у шумама,
За весьніх песень перазвон, За јутарње песме звона,
Непакой за цябе, зямля мая, – Бринем за тебе, земьо моја, -
 Мой хлеб надзённы. Мој хлеб дневни.

Часамі ён горкі ад пылу быў, Понекад је он горак од прашине био,
Часамі салёны ад сьлёзаў быў, Понекад је слан од суза био,
Часамі гарачы ад пораху быў, Понекад љут од праха био,
 Але і салодкі ад дружбы быў Али и сладак од пријатељства био
 Мой хлеб надзённы. Мој хлеб дневни.

 І не кладзіце мне хлеб други И не стављајте ми хлеб други
У кайстру, калі я ў дарогу іду, У торбу, када на пут идем,
 На стол, калі бяседу вяду, На сто, када беседу водим,
На сэрца, калі на ім рукі складу. На срце, кад над ным руке саставим.

ГАЛІНКА І ВЕРАБЕЙ ГРАНЧИЦА И ВРАБАЦ

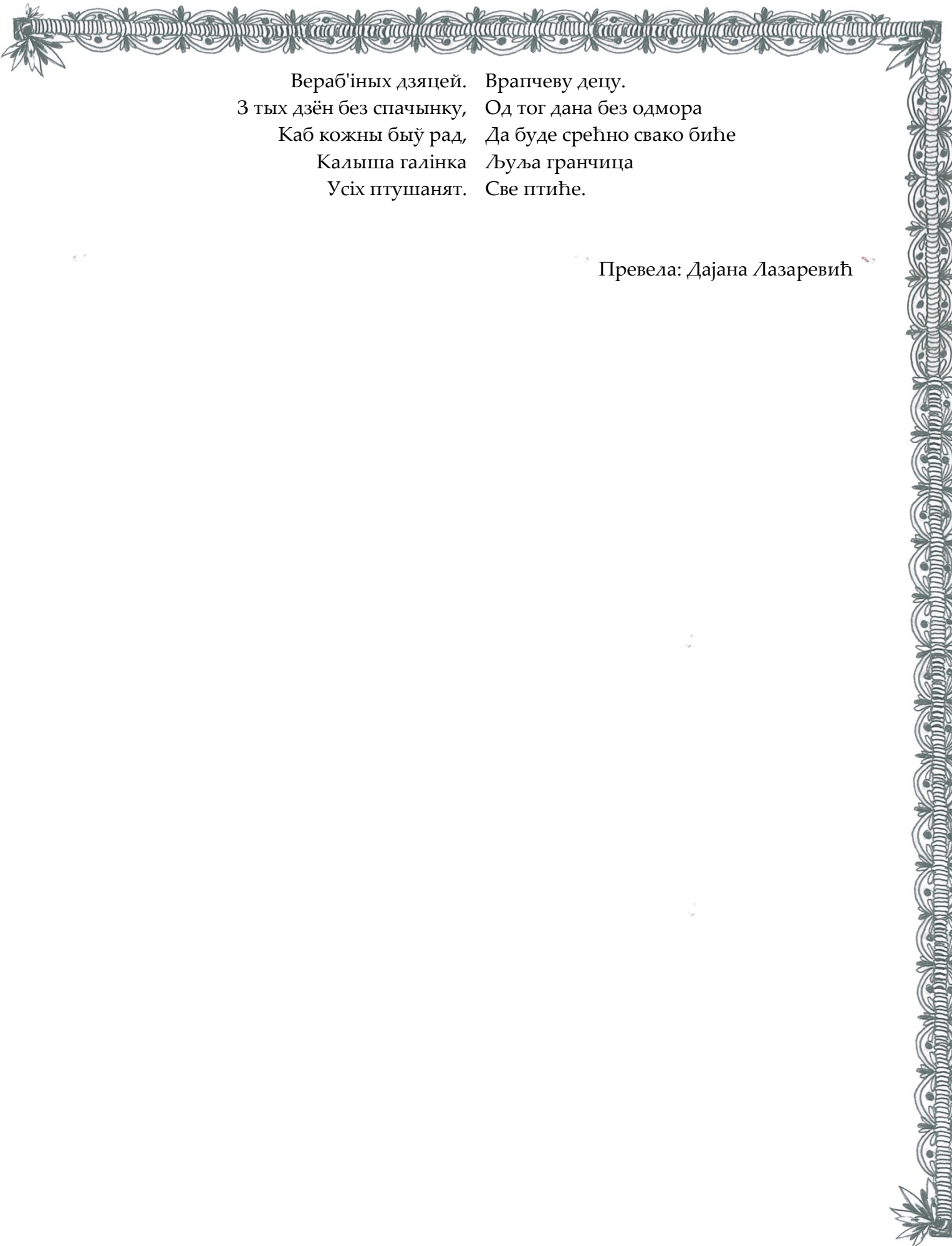
- Галінка-вярбінка, - -Гранчице – врбице, -
Прасіў верабей, - Молио је врабац, -
Мо пакалыхала б Да ли би љуљала
Маіх ты дзяцей? Ти моју децу?

Галінка не хоча Гранчица неће
Дзяцей калыхаць. Децу да љуља.
- Ідзіце, казулі, -Идите, срне,
Галінку ламаць! Гранчицу поломите!

Казулі не хочуць. Срне неће.
- Ідзіце, ваўкі, -Идите, вукови,
Лавіці, караці Ловите, грдите
Казуляў такіх, Срне те,
Якія не хочуць Које не желе
Галінку ламаць, Гранчицу ломити,
Якая не хоча Која не жели
Дзяцей калыхаць. Децу љуљати.

Ваўкі не схацелі. Вукови нису хтели.
- Прыходзьце, стральцы, -Дођите, ловци,
Каб непаслухмяных Да би непослушне
Ваўкоў правучыць, Вукове научили,
Якія не хочуць Који не желе
Казуляў караць, Срне грдити,
Якія ляняцца Које одбијају
Галінку ламаць, Гранчицу ломити,
Якая не хоча Која не жели
Дзяцей калыхаць... Децу љуљати...

Пайшлі паляўнічыя Пошли су ловци
Ў лес на ваўкоў: У шуму на вукове:
Спалохана зверы Уплашене звери
Пабеглі з дуброў, Потрчале из дубака,
Пабеглі казуляў Потрчале срнама
Лавіць і караць; Ловити и грдити;
Казулі пабеглі Срне потрчале
Галінку ламаць; Гранчицу ломити;
Галінка ж вярбінка Гранчица – врбица
Са страху хутчэй Од страха брже
Давай калыхаць Поче да љуља

Вераб'іных дзяцей. Вранчеву дэцу.
З тых дзён без спачынку, Од тог дана без адмора
Каб кожны быў рад, Да будзе среўно свако биће
Калыша галінка Љуља гранчица
Усіх птушанят. Све птiіће.

Превела: Дајана Лазаревић

САДРЖАЈ

Наш мали <i>простор слободе</i> – 11. број <i>Весне</i> (Урош Ђурковић)	3
Поезија:	
Гетсимански мотив (Милан Вурдеља)	5
Ходочашће (Данило Савић)	7
Прсти који ничу (Александра Батинић)	12
Прилагођеност (Сара Арва)	13
Цвеће (Милан Анђелковић)	15
Магла (Стефан Станојевић)	16
Чоекоопијен (Милан Иваниш)	18
Путописи:	
Аутоетнографија илити како су нас три сајгонске ноћи претвориле у љубитеље вожње мотоцикала по киши (Анђела Достанић)	20
Lịch-sử-thời-gian-của-một-chuẩn-đi (Јелена Ковачевић)	25
Интервју:	
Обиље звано књижевност: Интервју са Драганом Лакићевићем (Магда Миликић)	29
Есејистика:	
Рембоов плес без корака (Огњен Аксентијевић)	35
Сабах са шејтаном (Александар Славковић)	38
Речник:	
Мали лексикон арапских, турских и хебрејских имена у српској народној поезији (Тијана Туларчевић, Михајло Бијорац)	40
Преводи:	
Браново путовање (Јован Јакић)	44
О Брановом путовању (Јован Јакић)	53
Максим Танк (Дајана Лазаревић)	55
Поезија Максима Танка:	
Дужина дана и ноћи (Працягласць дня і ночы)	56
Боже мој великодушни... («Божа мой шчодрасці...»)	57
Срећа (Шчасце)	58
Мој хлеб дневни (Мой хлеб надзённы)	59
Гранчица и врабац (Галінка і верабей)	60
Садржај	62

Технички директор

Иван Праштало

Уредништво

Урош Ђурковић

Сарадници

Огњен Аксентијевић

Сара Арва

Петар Бачанин

Небојша Ђорђевић

Милан Иваниш

Јован Јакић

Магда Миликић

Александар Славковић

Тамара Стојановић

Тијана Туларчевић

Лектура

Сергеј Аврамов

Исидора Драговић

Наталија Јевтовић

Лого

Урош Ристановић

Маргине и насловна страна

Кристина Радомировић

